

MILIEURAMA

MAANDBLAD BOND BETER LEEFMILIEU

AFGIFTEKANTOOR
BRUSSEL X

SHOPPING CENTRA IN
VLAANDEREN

ISIS SCHIET MET SCHERP

VORDERINGSRECHT
VOOR
MILIEUVERENIGINGEN

BRIEVEN UIT DE
WERELD

SKIËN IN DE ALPEN

VERSCHIJNT NIET IN JANUARI EN AUGUSTUS

70 Bf. MILIEURAMA WORDT GEDRUKT MET INKT OP VEGETALE BASIS

1996 / 3

MAART

2	KOMMENTAAR Over het manke mobiliteitsbeleid en de beweeglijke stedeling
3-5	OMSLAGVERHAAL Vlaanderen op zijn best: een weekend-je uitfreken in het shoppingcenter van je dromen
6	LEDENBLAD Pocahontas gaat op zoek naar drinkbaar water
7-9	INTERVIEW Isis schiet met scherp
10	FLITSSEN Een elektromagnetisch vliegtuig in G.
11-14	DOSSIER Milieuverenigingen tikken het gerecht op de vingers
15	De milieubeweging en zijn pluchen zetels... Een heus "symposium" rond Dag van de Aarde
16-19	FRONTLIJN Belgacom en Mobistar organiseren milieu-vriendelijke rally
20	INTERNATIONAAL Kernproeven in de Stille Zuidzee? Autobanden op Tonga
21	MINA De IDO's zijn er! Lees alles over de indicatoren Duurzame Ontwikkeling
22-23	EKO TIPS Skiën en bergwandelen kan ook anders
24-25	BOEK EN MILIEU Leesvoer bij de vleet...
26	PRO & CONTRA Er hangt elektriciteit in de lucht. Electrabel heeft genoeg van BBL
27-29	ADVERTENTIES Uw maandelijkse portie borrelplezier...
30	PUZZELN Een gezond leefmilieu kan niet zonder gezonde ontspanning
31	KALENDER Agenda gevuld?

HET KOMFORT VAN DE GEHAASTE BURGER...

Het leven buiten. Iedere dag in de file naar het werk in de stad. Of we doen het met de trein en kennen van de stad alleen de weg station-werkstation. Zo vlug mogelijk weg wezen is de boodschap. 's Zaterdags gaan winkelen in het shoppingcentrum. En 's nachts en in het weekeind je zelf voor ogen houden hoe gelukkig je bent dat je in een mooi vrijstaand huis woont en niet in een van die rijtjeshuizen...

Ondertussen raken de open ruimten in Vlaanderen verpletterd onder woonuitbreidingsgebieden, industrierreinen, KMO-zones,... Het echte kostenplaatje hiervan is nooit gemaakt. Wonen op het platteland kost de gemeenschap meer dan wonen in de stad. Er is de enorme mobiliteit die zorgt voor vervuiling door het autoverkeer, er is de aanleg van wegen omwille van de ontsluiting, aanleg van riolering, elektriciteits- en waterleidingen, postbedeling, enz. Ondertussen wordt er nog geen echt werk gemaakt van de stadskernontwikkeling. Vermenging van stedelijke functies wordt kapot gemaakt door het wegzuigen van de konsument naar shoppingcentra 'aan de rand' van de kernen, door de schaalvergroting van scholen en het installeren van monstercampusen buiten de bebouwde kommen, door een mank mobiliteitsbeleid waardoor de beweeglijkheid van de stedeling wordt opgeofferd aan het zogenaamd comfort van de pendelaar, door slechte renovatie- en aankoopstimuli, door een gebrek aan een onthaalbeleid van stadsbesturen, door een steeds meer indringende mentaliteit dat steden verderf en onveiligheid betekenen.

Omwille van 'ruimtelijke' redenen, omwille van financiële redenen en zelfs omwille van het comfort van de gehaaste burger (ik wandel naar het werk, de film, het teater, de musea, de winkels, de vrienden, het restaurant,... en heb nooit last van stakingen of files) dient het stedelijk beleid d-r-i-n-g-e-n-d herzien te worden. Zoniet worden onze veelal historische relikten binnenkort nog enkel bezocht door nomaden die zich 's avonds naar hun slaapgetto's begeven. Moge de heren en dames beleidsmakers ons hiervan besparen.

• Lieve Grauls

NIEUWE GROOTSCHALIGE SHOPPINGCENTRA IN VLAANDEREN.

'FUNSHOPPING IN DE OPEN RUIMTE'.

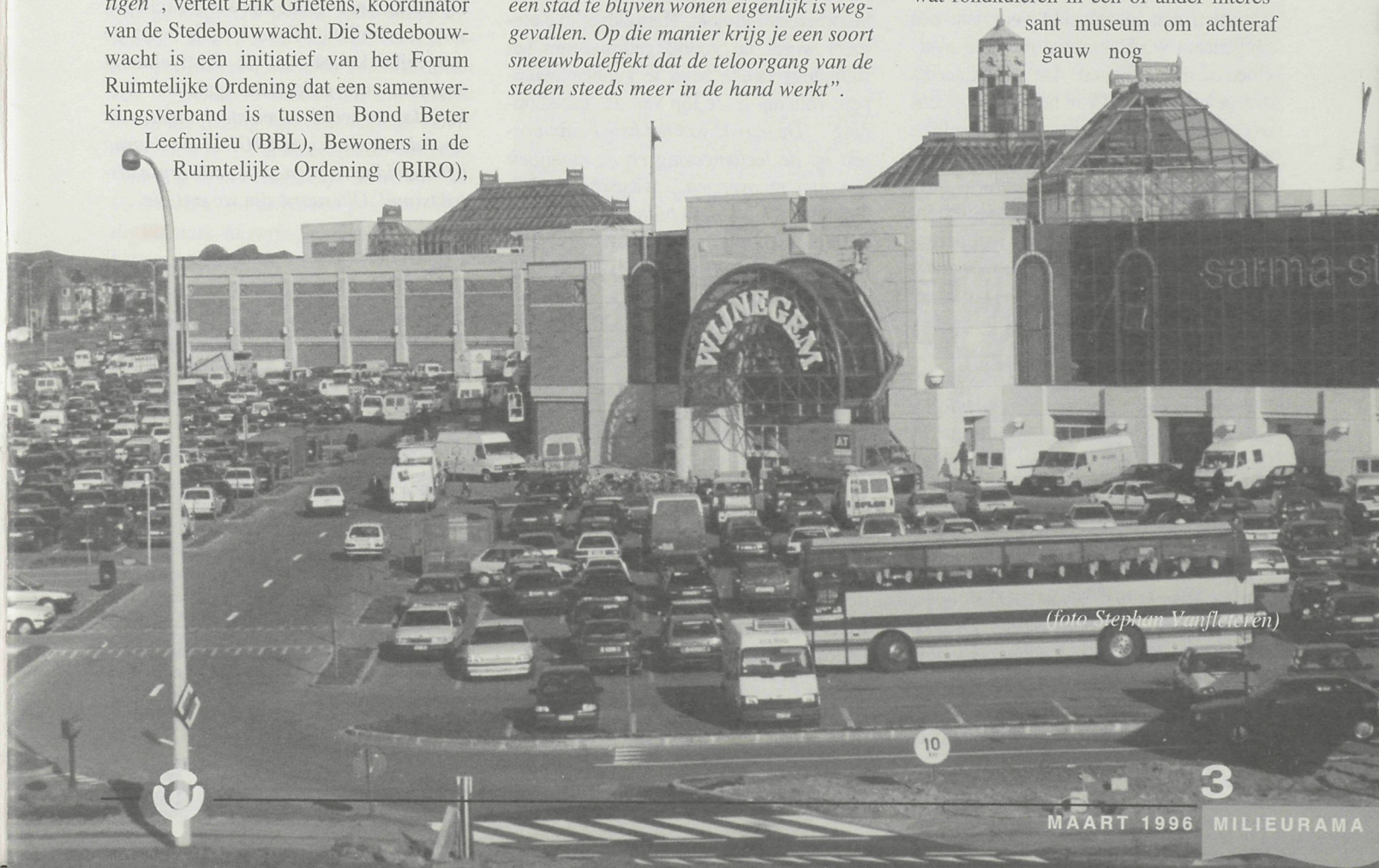
Voor duizenden ijverige Vlamingen is het na een noeste werkweek hun vaste afspraak met het weekend. Als naartoe miertjes krioelen ze met volgestouwde winkelkarretjes langsheen protserige etalages in hun favoriete 'shopping-center'. Het geld moet rollen en dat zullen we geweten hebben... Meubelpaleizen, shoppingcentra en grootwinkels schoten de voorbije jaren als paddestoelen uit de grond én, alsof dat nog niet genoeg is, ziet het er naar uit dat we in de toekomst nog meer moois kunnen verwachten. Dergelijke miljardenprojecten verslinden echter de schaarse open ruimte, zorgen voor een immense verkeersoverlast en tasten de verkeersleefbaarheid van de bestaande woonbuurten aan. Volgens de Stedebouwacht is het dan ook hoogtijd dat de Vlaamse Regering de op til staande nieuwe projecten voorgoed een tik op de kop geeft...

Het gaat niet goed met de steden in Vlaanderen. Zowat allemaal hebben ze te kampen met dezelfde problemen: een afnemend aantal inwoners, sociale achterstelling, leegstand en verkrotting, gebrek aan kwalitatieve en betaalbare woningen, een toename van het autoverkeer, kortom, een verminderde leefbaarheid. "Het mag dan ook geen verrassing zijn dat steeds meer mensen de stad ontvluchten en zich aan de stadsrand of op het platteland vestigen", vertelt Erik Grietens, koördinator van de Stedebouwacht. Die Stedebouwacht is een initiatief van het Forum Ruimtelijke Ordening dat een samenwerkingsverband is tussen Bond Beter Leefmilieu (BBL), Bewoners in de Ruimtelijke Ordening (BIRO),

Natuurreservaten vzw en de Vlaamse Federatie voor Planologie (VFP). *"Ook steeds meer grootwinkels en shoppingcentra gingen zich de voorbije jaren langs drukke invalswegen buiten de stad vestigen", aldus Grietens. "Na verloop van tijd gingen die baanwinkels een eigen dynamiek ontwikkelen waarbij ook kleinere winkels werden aangetrokken. Die verzorgen op hun beurt dan weer nieuwe woonbuurten zodat de noodzaak om in een stad te blijven wonen eigenlijk is weggevallen. Op die manier krijg je een soort sneeuwbal effect dat de teloorgang van de steden steeds meer in de hand werkt".*

DE STAD HEEFT HET...

Nochtans heeft een stad nog steeds heel wat mogelijkheden. Je vindt er café's, parken, bioskopen, historische gebouwen, markten en pleinen, musea,... Door de aanwezigheid van die verschillende functies op korte afstand van elkaar, kan een aangenaam woon-, winkel- en leefklimaat worden gerealiseerd. 's Middags wakker worden bij een aperitief, daarna wat rondkuieren in een of ander interessant museum om achteraf gauw nog

(foto Stephan Vanfleteren)

De trend van 'funshopping' grijpt om zich heen. Met het hele gezin een dagje gaan shoppen met het verstand op nul, doet het beter dan ooit... (foto Frans Geys)

wat inkopen te doen in een aantal leuke winkeltjes. Meer hoeft een doordeweekse zaterdag niet te zijn... Shoppingcentra daarentegen hebben iets kunstmatig. Ze spiegelen een ideaalbeeld voor van een aangenaam winkelklimaat met een overvloed aan faciliteiten. De uit Amerika overgewaaid trend van het 'funshoppen' wordt steeds sterker: naast de eigenlijke winkels vind je er ook de nodige animatie met café's en restaurants, eventueel zelfs een bioskoop en sportfaciliteiten. Daarnaast vind je in de buurt van dergelijke shoppingcentra ook ruime, gratis parkings, kinderopvang, carwash, garage, vergaderruimte,...

STADSRAND AAN FLARDEN

"Shoppingcentra creëren een artificiële vermenging van functies waardoor de aantrekkingskracht voor het wonen buiten de stad nog versterkt wordt", verduidelijkt Erik Grietens. "Maar daar houdt het niet mee op. Die winkelcomplexen veroorzaken een grote verkeersstroom en zijn heel slecht bereikbaar met het openbaar vervoer. Ze tasten ook de verkeersleefbaarheid van de bestaande woonbuurten ernstig aan en zorgen voor heel wat hinder voor omwonenden". De Stedebouw wacht wijst er ook op dat de laat-

ste restjes open ruimte aan de stadsrand door de bouw van zo'n shoppingcentra genadeloos aan flarden worden gereten. Shoppingcentra worden bovendien ook bijna altijd in één bouwlaag opgetrokken en hebben dus veel ruimte nodig. Door hun grootschaligheid hebben ze bovendien grote oppervlaktes nodig voor hun parkings. Tenslotte zien shoppingcentra er ook niet bepaald 'esthetisch' uit. Hun landschappelijke waarde is meestal zeer gering, vaak zijn ze zelfs landschapsverstorend.

NIEUWE MASTODONTEN

Een waslijst van bezwaren dus. Toch ziet het er niet naar uit dat Vlaanderen al uitgekeken is op zijn shoppingcentra. Meer zelfs, de voorbije weken en maanden werd duidelijk dat de plannen voor een aantal nieuwe mastodont-shoppingcentra reeds vergevorderd zijn. "Het meest hallucinante dossier is uiteraard dat van Fenix", verduidelijkt Erik Grietens. "Er wordt voorzien in 150.000 m² winkeloppervlakte, dat is vier maal zoveel als het shoppingcenter in Wijnegem. Daarnaast voorziet Fenix ook nog de bouw van een bungalowpark, de aanleg van 50 ha parking, een subtropisch zwembad, een golfbaan en allerhande faciliteiten". Het prestigieuze project dat Limburg uit zijn as moet doen herrijzen, is geen nieuw dossier. Opvallend is dat dit project doorheen de jaren is geëvolueerd van een 'educatief-recreatief-cultureel' ERC-project naar een louter commercieel project. Het recreatieve element wordt nu vooral gebruikt om het shoppinggedeelte beter te kunnen verkopen, volledig in de lijn van de 'fun-shopping'. "De impact van het hele Fenix-project op de leefomgeving en de mobiliteit zijn niet te overzien", waarschuwt Erik Grietens. "Uit de mobiliteitsstudie blijkt dat zo'n shoppingcentra, wanneer het rendabel zou zijn, een verkeersstroom zal veroorzaken die vergelijkbaar is met het verkeer van de kust naar het binnenland op een zomerse topdag. Als dat 'rekonversie' heet...". Ondanks fel protest werd een tweede gewestplanherziening, nodig om bijkomende toegangswegen aan te leggen, eind januari door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Vlaanderen 2002...

STER VAN DE 21STE EEUW

Een ander plan dat momenteel op tafel ligt, is de Maastrichter Ster' in Riemst. Vlakbij de Belgisch-Nederlandse grens, op een boogscheut van Maastricht, wil een projectontwikkelaar een winkelproject uitwerken dat een 'konsept voor de 21ste eeuw' moet worden. Er bestaan plannen voor een commercieel centrum van 42.000 m² met meer dan 2.000 parkeerplaatsen. Ook hier wordt voorzien in de bouw van winkels, speciaalzaken, restaurants, vergaderruimten en kantoren. Erik Grietens: "Net als Fenix zal ook dit project een groot stuk open ruimte verslinden en heel wat extra-autoverkeer aantrekken. Het project is trouwens gepland langs een drukke steenweg in Vroenhoeven, een deelgemeente van Riemst. Die ligging zal dus nog zorgen voor een extra-verkeersonveilige situatie". Ook Antwerpen ontspringt de dans niet. De 'Festivalmarkt' is de naam van een project dat op het eilandje, vlakbij het bioskoopcomplex van Metropolis, werk wil maken van winkels, allerhande animatievoorzieningen, teater en TV-studio's. "Die festivalmarkt zou meteen de doodsteek betekenen voor het project Stad aan de Stroom dat van het eilandje een ontmoetingsplaats wou maken om het contact met de stad te bevorderen", vermoedt Grietens.

PLANNEN HALT TOEROEPEN?

Op het kabinet van de Antwerpse schepen voor Leefmilieu Mieke Vogels zorgt de mogelijke komst van de Festivalmarkt evenmin voor euforische reacties: "Het hele dossier wordt momenteel onderzocht door de diensten van AROHM om daarna behandeld te worden in de Antwerpse distriktstraad. Uiteraard zijn we met die

Festivalmarkt niet opgezet. Anderzijds is het dossier zoals het nu voorligt, misschien de minst slechte oplossing... Kan je als gemeentebestuur de plannen voor de bouw van een grootschalig shoppingcenter in je gemeente sowieso een halt toeroepen? Erik Grietens vindt alvast van wel: *"Het gemeentebestuur kan een bouwvergunning weigeren of door APA's en BPA's ervoor zorgen dat er op bepaalde gebieden geen grootschalige centra kunnen worden gebouwd"*. Dat was bijvoorbeeld het geval in Aalst, Gent en Hasselt. Het stadsbestuur van Aalst kondigde in juni '95 een tijdelijk moratorium af op de bouw van nieuwe commerciële inplantingen langs de Gentse- en Brusselsesteenweg, de twee belangrijkste invalswegen van de stad. In Gent werd door het bestuurscollege de inplanting van een commercieel centrum op Flanders Expo tegengehouden en ook in Hasselt worden door het nieuwe bestuur grootwinkels aan de ring afgeremd.

UITZWERMEN VERMIJDEN

Toch zijn de mogelijkheden waarover een gemeentebestuur beschikt om de bouw van grootschalige koopcentra tegen te gaan, niet onbeperkt. Wanneer een initiatiefnemer zijn bouwvraag geweigerd ziet door de gemeente, dan kan hij nog altijd in beroep gaan bij de Bestendige Deputatie. Volgens de Stedebouwacht is het dan ook noodzakelijk dat er op Vlaams nivo werk wordt gemaakt van een geïntegreerd beleid rond shoppingcentra. *"Zowel in het Vlaamse en federale regeerakkoord als in de beleidsbrieven van de ministers Baldewijns en Peeters wordt het belang van een stedelijk beleid onderstreept"*, stipuleert Erik Grietens. *"En ook in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, eveneens een prioriteit voor de Vlaamse Regering, staat te lezen dat het ongeordend uitzwermen van activiteiten langs invalswegen moet worden vermeden. Het is hoogtijd dat de Vlaamse Regering deze mooie woorden nu ook eens in beleidsdaden omzet"*. De Stedebouwacht wil dat in eerste instan-

tie werk wordt gemaakt van een inventaris en een evaluatie van de bestaande shoppingcentra. In die evaluatie moet worden nagegaan wat de weerslag is van shoppingcentra op de buurt waar ze worden ingeplant en op de omringende gemeenten. Vooral aan de impact van shoppingcentra op de mobiliteit moet volgens de Stedebouwacht bijzondere aandacht worden besteed. *"Vlaanderen moet dringend een beleid ontwikkelen rond shoppingcentra"*, besluit Erik Grietens. *"Als we onze steden opnieuw aantrekke-*

lijk willen maken, dan moeten we het economisch draagvlak van onze steden versterken en werk maken van een verweving van functies in de stad. Alleen op die manier wordt het opnieuw tof wonen in de stad, sparen we open ruimte aan de rand van de stad én houden we de automobiliteit in de hand".

• Piet Decoster

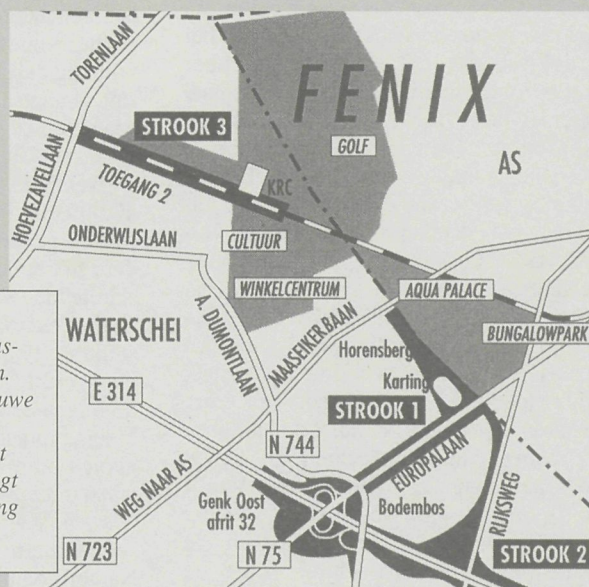
FENIX.

DE KLUCHT VAN KLUFT WORDT BEWAARHEID.

Dat de Vlaamse Regering de mooie beloften van haar regeerakkoord en de beleidsbrieven van haar ministers wel eens meer van tafel schuift wanneer socio-ekonomische belangen op het spel staan, is oud nieuws. Alle trendbreuken ten spijt, keurde de Vlaamse Regering op woensdag 24 januari een gewestplanwijziging in de streek Hasselt-Genk goed die de aanleg van bijkomende toegangswegen naar Fenix mogelijk moet maken.

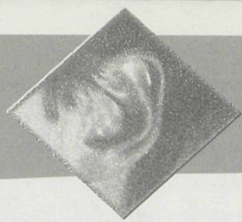
De Fenix-saga begon in '88 zijn bestaan als het toeristisch, edukatief, rekreatief en cultureel (ERC) projekt, een hersenspinsel van de toenmalige KS-baas Thyl Gheyselink. Onder diens al even illustere opvolger Peter Kluit kwam het aksent meer op het toeristische aspekt te liggen. Na 7 jaar van verhitte discussies pro en contra, schandalen allerhande en twijfelachtige beslissingen door de Vlaamse Regering, verwaterde Fenix tot een artificiële mengelmoes van toeristische en winkelactiviteiten. Op de oude mijnterreinen van Waterschei komt er een bungalow- en aquapark, een golfterrein, een tuincentrum en een ontspanningsdorp. Het omstreden winkelcentrum wordt wellicht 150.000 m² groot. In het beste geval opent Fenix eind '98 zijn deuren. Wanneer het projekt een meevaller zou zijn, wat absoluut

niet zeker is, wordt uiteraard een verkeerstoefloed verwacht. Vandaar dat Fenix een aantal bijkomende toegangswegen wil. Zonder af te wachten of Fenix al dan niet een sukses wordt, besliste de Vlaamse Regering op 24 januari om het licht op groen te zetten om 3 nieuwe toegangsstroken aan te leggen. Een beslissing met verregaande ekologische én budgettaire gevolgen die ook binnen de Vlaamse Raad niet door iedereen op handgeklap werd onthaald. Minister van Ruimtelijke Ordening Baldewijns werd in een interpellatie zwaar op de korrel genomen door Agalev-raadsid Ludo Sannen die prompt eiste om de gewestplanwijziging opnieuw ongedaan te maken. En in de rand van de hele discussie vroeg ook Marc Olivier, CVP-raadsid én onder voorzitter van de Vlaamse Raad, de nodige uitleg. Hij wees de Vlaamse Regering op haar beleidsvoornemens en stelde o.m. resoluut dat de toefloed van baanwinkels een halt moet worden toegevoerd.

BODEMBOS IN STUKJES...

De nieuwe Fenix-plannen in kaart gebracht... De eerste strook behelst de aanpassing van de verkeerswisselaar op de E214 en een verbreding van de Europalaan. Kostprijs hiervan is ongeveer 500 miljoen. De tweede strook voorziet in een nieuwe op- en afrit op de E314 ter hoogte van de Rijksweg en een verbinding via het Bodembos. Door deze extra-ontsluiting zullen enkel een aantal restanten van het waardevolle Bodembos overblijven. De kostprijs van deze tweede strook bedraagt om en bij de 2 miljard frank. Een derde strook tenslotte behelst een diensttoegang via de Hoevenzavellaan.

LEDENBLAD

IK WIL LATER DRINKBAAR WATER!

Onder deze noemer organiseert de Stichting Omer Watzet in samenwerking met de Marc de Belhamelclub en de Luisterlezer een wedstrijd naar aanleiding van het nieuwe boek van jeugdschrijver Marc de Bel. Het boek, de 'Monsters van Frankenzwein', gaat over de inplanting van bio-industrie in het landelijke Groendorp.

De wedstrijd is bedoeld voor kinderen van 7 tot 14 jaar en je kan inschrijven van begin maart tot 20 april. De kinderen krijgen de opdracht mee om een milieuvriendelijke manier te bedenken om ons drinkwater weer zuiver en gezond te maken. Het voorstel mag een opstel, een tekening of een knutselwerk zijn. Alle deelnemers krijgen zeker een prijsje. Na de prijsuitreiking worden alle inzendingen door enkele deelnemers persoonlijk overhandigd aan Minister van Leefmilieu Theo Kelchtermans.

Inlichtingen:

Stichting Omer Watzet, Kattestraat 23,
9700 Oudenaarde, Tel. 055/31.80.91.

VAN POCAHONTAS NAAR DE REALITEIT...

'The Last of the Mohicans', 'Dances with Wolves', 'Pocahontas',... Filmmakers maakten de voorbije jaren gretig gebruik van de geschiedenis van de Indianen om kaskrakers te produceren. Echter, het sprookjesbeeld dat de film liefhebber wordt voorgeschoteld, strookt helemaal niet met de realiteit. De situatie van de Indianen is zowel binnen als buiten de reservaten, ronduit bedroevend. Diskriminatie, werkloosheid en alcoholisme leiden tot veel sociale problemen en het verlies van hun cultureel erfgoed. Wantoestanden als olie- en gasboringen, uraniumontginningen, nucleaire testen en dumping van radioactief afval temidden de reservaten zijn schering en inslag. Voor Moeder Aarde vzw steunt inheemse volkeren in hun strijd om erkenning en vrijwaring van hun rechten en klaagt reeds jarenlang deze situatie aan. Van 4 tot 26 maart organiseert Voor Moeder Aarde vzw op diverse plaatsen in Vlaanderen diavoordrachten onder de noemer 'Van Pocahontas naar realiteit'. De diareeks gaat dieper in op de huidige

levensomstandigheden en de problemen van de Noordamerikaanse Indianen. Er werd van wal gestoken op 12 maart in Brugge (Volkshogeschool). Vervolgens werd op 13 maart halt gehouden in Lokeren (Kultureel Centrum), op 18 maart in Oudenaarde (De Woeker) en op 19 maart in Kortrijk (Groeningeheim). Tenslotte kan je ook nog terecht op 25 maart in Sint-Niklaas (Stedelijke Bibliotheek) en op 26 maart in Aalst (De Werf). De voorstellingen beginnen telkens om 20u00 en de toegangsprijs bedraagt 100 frank.

Inlichtingen:

Voor Moeder Aarde vzw, Gewad 15,
9000 Gent, Tel. 09/233.49.24.,
Fax. 09/233.73.02.

ALTEMBROEK; NATUURBEHEER OVER BELGISCH- NEDERLANDSE GRENZEN HEEN.

Natuur kent geen grenzen en het zou mooi zijn als het beheer ervan een grensoverschrijdend gebeuren kon worden. In dit opzicht kochten Natuurreservaten vzw en haar Nederlandse zuster-organisatie Natuurmonumenten op 31 januari samen 158 ha natuurgebied aan. Het gaat om het landgoed Altembroek (tussen Noorbeek in Nederland en 's Gravenvoeren in België). Met deze aankoop, de grootste in de geschiedenis van Natuurreservaten vzw, wordt een uniek Limburgs landschap veiliggesteld.

Het grootste deel van het landgoed ligt in België, het gaat om 135 ha. In Nederland is 23 ha aangekocht. Het Nederlandse gedeelte (ongeveer 13.000.000 Bfr.) wordt volledig gesubsidieerd. De Vlaamse regering draagt aan de aankoop op Belgisch grondgebied 60% bij, voor de overige 40% zet Natuurreservaten vzw een fondswervende actie op. In totaal gaat het om 40.000.000 Bfr. Het gebied is zeer reliëfrijk en gevarieerd met hoge natuurwaarden. In het dal van de Noorbeek zijn verschillende zeldzame planten te vinden zoals brede orchis, wilde marjolein, borstelkrans en knolsteenbreek. In het voorjaar vormt het onderste gedeelte van de hellingen een schouwspel van uitbundige bloemenpracht. Enkele bewoners van het gebied zijn ijsvogels, gele kwikstaart, waterspreeuw en de vuursalamander. Met wat geluk vind je er zelfs bewoonde dasenburchten. Natuurreservaten vzw en Natuurmonumenten slaan de handen in mekaar om werk te maken van herstel van o.a. houtwallen, poelen en hoogstam-

boomgaarden om het gebied nog aantrekkelijker te maken voor plant, dier en mens. Voor wie graag zijn wandelschoenen aantrekt, is landgoed Altembroek mede dankzij enkele fraaie holle wegen een absolute aanrader.

Inlichtingen:

Natuurreservaten vzw, Kon. Ste.
Mariastraat 105, 1030 Brussel,
Tel. 02/245.43.00., Fax. 02/245.39.33.

VN-KONFERENTIE OVER HUISVESTING EN STADSBELEID

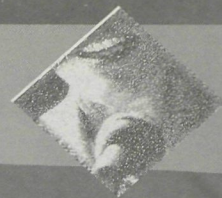
Van 3 tot 16 juni heeft in Istanbul, Turkije de laatste grote V.N.-konferentie van deze eeuw, 'Habitat II', plaats. De conferentie handelt over huisvesting en stadsbeleid en heeft de naam gekregen van 'The City Summit'. Zij volgt op de conferentie van Rio over duurzame ontwikkeling ('92), Kaïro over bevolkingsproblematiek ('94), Peking over vrouw en ontwikkeling ('95) en Kopenhagen over sociale ontwikkeling ('95). Het is de eerste intergouvernementele Konferentie die georganiseerd wordt volgens een nieuwe dynamiek van partnership. Ook een beperkt aantal steden en NGO's zal een veel meer prominente rol krijgen toebedeeld in de debatten die moeten leiden tot een Global Plan of Action, de 'Habitat Agenda'. Naar analogie van de Groene Agenda 21, noemt de Habitat II Agenda de 'Brown Agenda', en moet deze heel concrete acties aangeven in een stedelijke kontekst van urbanisatie en lokale besturen. Deze conferentie gaat over de kwaliteit van de huisvesting en de leefomgeving van mensen en is daarom zeer nauw verbonden met leef-, productie- en consumptiepatronen van mensen in onze steeds groter wordende agglomeraties. Speciale aandacht zal gaan naar leefomstandigheden in buurten en wijken, stedelijk beleid van ruimtelijke ordening...

Belangstellenden voor de inbreng van bevolkingsinitiatieven in Vlaanderen tijdens Habitat II en daarna kunnen contact opnemen met één van de initiatieven die deelneemt aan de voorbereiding van het nationaal rapport en de internationale discussie. Eén ervan is 'Leven in de Grootstad', een zusterorganisatie van de Vlaamse Artsen voor het Leefmilieu (VLAM).

Inlichtingen:

Vlaamse Artsen voor het Leefmilieu (VLAM),
T.a.v. Guy Magnus, Uitbreidingsstraat 506,
2600 Antwerpen, Tel. 03/230.92.32.,
Fax. 03/230.16.44.

INTERVIEW MET LEON BERGMANS,
UITTREDEND VOORZITTER VAN ISIS
UIT PEER.

"SOMS MOET JE HET LEF HEBBEN OM MET SCHERP TE SCHIETEN OP BEVOEGDE MINISTERS EN BURGEMEESTERS".

Limburg mag dan al de meest groene provincie van Vlaanderen zijn, toch hebben ook hier de milieu- en natuurverenigingen hun handen meer dan vol. De voorbije jaren werd reeds heel wat waardevolle open ruimte verkanseld, vandaag komt het er op aan het resterende groen te beschermen. Vraag het maar aan Leon Bergmans. Deze geestdriftige prater is sinds '70 voorzitter van de werkgroep Isis. Begin dit jaar besloot hij zijn functie door te geven om de continuïteit te verzekeren en nog meer tijd te kunnen wijden aan zijn stokpaardje: ruimtelijke ordening. Milieurama blikte terug op 25 jaar Isis.

U stond in '70 mee aan de wieg van Isis. Wat was de aanleiding om er indertijd mee van start te gaan?

Isis ontstond in '70 min of meer als uitvloeisel van het beruchte jaar 1968 dat een maatschappelijke omwenteling had moeten teweeg brengen. Voor het eerst was ook iets als milieu- en natuurbescherming belangrijk. Aanvankelijk was Isis een buurtvereniging die in Peer uitsluitend rond lokale problemen werkte. Vrij vernieuwend was dat we ons hoofdzakelijk met juridische natuurbescherming bezighielden en ons volledig baseerden op de planologie. Zo konden we o.m. problemen als illegale weekendverblijven en vijvers juridisch aanpakken. Die overtredin-

Leon Berghmans van Isis: "Het is niet realistisch om te denken dat de BBL-medewerkers onze problemen op lokaal nivo kunnen oplossen. Wij willen een publicitaire en morele ondersteuning van de milieukoepel, vooral op beleidsgericht vlak". (foto Gert Jochems)

De vallei van de Dommel kreeg het in het verleden zwaar te verduren. Door de inspanningen van Isis werd de vallei als beschermd gebied geklasseerd. (foto Gert Jochems)

gen gebeurden systematisch met de stilzwijgende goedkeuring van de overheid. We gingen met onze klachten op verschillende politieke nivo's aankloppen. In de loop der jaren is het probleem echter nooit opgelost geraakt maar de illegale weekendverblijven zijn wel min of meer onder controle. Er is een verschuiving merkbaar, we hebben nu veeleer te maken met bestemmingsveranderingen die stedenbouwkundig niet kunnen.

GEWESTPLANNEN ZIJN HEILIG.

Wat zijn in grote lijnen de doelstellingen van Isis?

Isis mag dan al op verschillende terreinen actief zijn, onze topprioriteit ligt toch bij de juridische natuurbescherming. Voor ons is het gewestplan heilig. In de jaren '70 vooral hebben we er heel hard aan gewerkt. Wij hebben hier kanjers van dossiers liggen die pas na 15 jaar opgelost werden. Een tweede luik in onze werking is vorming en informatie, maar ook hier richten we ons sterk op ruimtelijke ordening. Verenigingen en partikulieren komen met hun problemen naar ons toe. In onze bibliotheek vinden ze ook een ruim aanbod aan documentatie. Daarnaast organiseren we regelmatig klassieke vormingsavonden rond algemene natuur- of milieutema's. Bovendien houdt Isis zich ook bezig met natuurbeheer. De vallei van de Dommel en de Bollissenbeek is een belangrijk natuurgebied dat in het verleden zware klappen te verduren

kreeg. Isis heeft de poelen, de biotopen en houtkanten geleidelijk aan hersteld en, ook weer volgens de planologie, terug opgebouwd. We kregen het voor mekaar om de vallei van de Dommel, 450 ha in handen van méér dan 500 inwoners, als beschermd gebied te laten klasseren. Isis fungeert tenslotte als politieke waakhond van de gemeenten die binnen ons werkterrein vallen. Bij een evaluatie van de voorbije legislatuur voldeed alleen de gemeente Bree op het vlak van ruimtelijk milieubeleid. De overige gemeenten kwamen er niet zo fraai uit.

Jullie werkgebied strekt zich uit over de 9 gemeenten die binnen het gewestplan Neerpelt-Bree vallen. Hoe is de relatie met die gemeenten? Zijn zij ook jullie voornaamste financieringsbron?

Die relatie is simpelweg afhankelijk van de manier waarop zij bepaalde milieuproblemen, vooral dan inzake ruimtelijke ordening, aanpakken en hoe vaak wij in de aanval moeten gaan. Hechtel-Eksel voert in dat opzicht een middeleeuws beleid, de verstandhouding met hen is dan ook ronduit slecht. Met Peer werkten we in het verleden vlot samen. Sinds twee jaar zijn echter ook met hen de formele contacten opgeschort als gevolg van een inkonsekvent beleid inzake ruimtelijke ordening. Gelukkig zijn we politiek volledig onafhankelijk. Ainal en de provincie Limburg keren ons jaarlijks subsidies uit. De lidgelden, Isis telt 560 leden, vormen slechts een klein deel van onze

inkomsten maar zijn financieel wel belangrijk.

NIET ALLEEN KIJKEN NAAR EIGEN TUIN

Mogen we ons Isis voorstellen als een soort regionale koepelvereniging van andere natuur- en milieuverenigingen?

Ik hou niet van de term 'koepel', al is er zeker sprake van een verankering binnen de organisaties over de gemeentegrenzen heen. Zo zitten er in de Werkgroep Ruimtelijke Ordening en Politiek Beleid verschillende vertegenwoordigers uit andere verenigingen. Dat is noodzakelijk, de gewestplanproblematiek gaat immers over meer dan 1 gemeente. Maar ik moet toegeven dat er met bepaalde organisaties ook wrijvingen zijn. Zo moeten de natuurbehoudsverenigingen zich in de eerste plaats zélf houden aan de wetten en regels op vlak van ruimtelijke ordening. Als goed beheerder moeten ze hun natuur en open ruimte vrijhouden van allerlei vreemde konstrukties, edukatieve centra inkluis. Sinds enkele jaren krijgen lokale verenigingen meer subsidies en hebben zij dus extra middelen om meer natuurgebieden aan te kopen. Op zich is dat positief, maar dat brengt soms met zich mee dat ze alleen nog naar hun eigen 'tuin' kijken en dat de interesse voor wat daarbuiten gebeurt vaak verslapt. Dat is niet alleen jammer, het is ook nadelig voor het leefmilieu.

Grootschalige projecten als Fenix duiken tegenwoordig overal op en versnipperen steeds meer de schaars geworden open ruimte. Jullie kregen eind jaren '70 te maken met de plannen voor Erperheide. Wat zijn de resultaten van 15 jaar rekreatiedruk in het gebied?

Centerparcs was gelukkig van een andere orde dan Fenix. Ten eerste was de inplanting planologisch volledig in orde want het gewestplan voorzag daar een gebied voor verblijfsrecreatie. Wij hadden dus principieel geen bezwaar tegen de plannen. Het geheel is trouwens ruimtelijk vrij goed geïntegreerd. Een voorwaarde was wel dat het afvalwater van de ruim 3.000 toeristen in de hoofdriolering van Peer terecht zou komen en niet in de vallei van de A-beek. Sommige verenigingen reageerden enigszins verontwaardigd op onze meegaande houding omdat het afvalwater werd geloosd in de Dommel. We hadden echter in die tijd al plannen voor een waterzuiveringsstation aan de Dommel en dat is nu sinds een paar maanden effectief in gebruik. Het beekwater wordt nu voor 75% gezuiverd. We kunnen volop aan de restauratie van de Dommel beginnen werken. We maakten ons indertijd meer zorgen over de druk van de toeristen op de omgeving van de A-beek maar dat bleek achteraf geen probleem. Met Fenix en zijn toegangswegen wordt echter een serieuze hap uit de open

ruimte weggevreten daar waar dat helemaal niet voorzien is. De milieubelasting, uitgedrukt in CO₂, zal niet van de poes zijn. We weten waarover we het hebben, sinds het begin van ons bestaan hebben wij tegen de aanleg van de A24 gevochten. Dit soort projecten is niet meer op mensenmaat, ze zuigen bovendien de centra leeg en zorgen voor nieuwe problemen.

BBL ALS MORELE STEUN

Jullie hebben bij BBL de reputatie van zelfstandige werkgroep die liefst zijn eigen boontjes dopt. Nochtans is Isis reeds 25 jaar aangesloten bij de koepel. Hoe kijken jullie terug op die langdurige relatie?

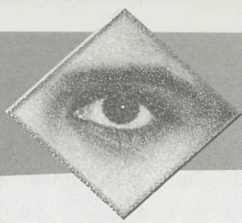
Wij stonden indertijd mee aan de wieg van de BBL en Isis is ook nu nog aangesloten omdat wij het belang van een gewestelijke koepel inzien als orgaan dat een soort centrum vormt voor de lokale organisaties en dat éénheid schept. Het is echter niet realistisch te denken dat BBL-medewerkers hier onze problemen kunnen oplossen. Wij werken heel gekoncentreerd rond de lokale en regionale problemen en hebben daaromtrent een gedetailleerde dossierkennis opgebouwd in de loop der jaren. Het is ook enkel mogelijk in een beperkte regio zulke kennis te ver-

werven. Inhoudelijk en algemeen zien wij dus het nut van plaatselijke samenwerking niet in, wij hebben zelf voldoende deskundigheid in huis. Wat wij wel van BBL verwachten is morele en publicitaire ondersteuning, vooral wat betreft de beleidsgerichte aanpak. Met de Stedebouwwatch werken wij op praktisch vlak goed samen. Bond Beter Leefmilieu moet een beleidsgericht platform zijn van deskundigen uit de verschillende regio's en in dat opzicht steunen wij de BBL volledig. Het gevaar van de koepel is echter dat in al die adviesraden aksenten gelegd worden die niet echt relevant zijn. Op beleidsniveau wordt over ruimtelijke ordening nog nauwelijks gepraat. Komt het tijdens ministerraden e.d. toch aan bod, dan is het meestal louter geteoretiseerd. Als er ergens wat fout loopt, wordt de schuld bij een manke wetgeving gelegd terwijl die wat ons betreft goed is. Ze wordt alleen slecht toegepast. Ruimtelijke ordening moet het absolute uitgangspunt zijn van alle milieu-ontwikkelingen, het fundament voor de overige sectoren die daarin harmonieus moeten kaderen. Op dat vlak zou BBL zich sterker moeten profileren en bij ruimtelijke misdrijven de beleidsverantwoordelijken zoals bevoegde ministers en burgemeesters hard aanpakken. Alleen dan zal er op termijn misschien iets veranderen.

• Sandra Van Aerschot

Stoeien in het tropisch zwemparadijs van Erperheide in Peer. Leon Bergmans: "Centerparcs was gelukkig van een andere orde dan Fenix...". (foto Gert Jochems)

FLITSEN

ZIJN ELEKTROMAGNETISCHE VELDEN BOOSDOENER VOOR ALLERLEI ZIEKTES?

Over de schadelijkheid van elektromagnetische velden wordt al jarenlang een welles-nietes-spelletje gespeeld. Eind '95 echter publiceerde de Amerikaanse National Council on Radiation Protection een rapport dat behoorlijk wat bewijzen levert over de risico's ervan. Zo zouden kinderen die in de buurt van hoogspanningsleidingen wonen meer kans maken op leukemie. Ook werknemers die voortdurend aan elektromagnetische velden blootgesteld worden, zouden een verhoogd risico op leukemie en hersenkan-ker lopen. Er zijn ook mogelijke verban-den tussen blootstelling aan laag frekwente magnetische velden en een verhoogde kans op borstkanker en de ziektes van Parkinson en Alzheimer. Volgens de onderzoekers moet men bij de aanleg van nieuwe hoogspanningsleidingen de norm van 0,2 microTesla toepassen, voor bestaande situaties moet de norm inge-voerd worden over een periode van 10 jaar.

NEDERLANDERS KUNNEN WELDRA AUTO EN TREIN AUTOMATISCH VERGELIJKEN.

Over de verschillen met onze Noor-derburen kunnen sommige landgenoten uren een boom opzetten. Wat er ook van zij, op vlak van milieu kunnen wij Belgen toch een flink puntje zuigen aan de Nederlanders. Zo zette minister van Verkeer en Waterstaat Jorritsma eind vorig jaar het licht op groen voor een nieuw reisinformatiesysteem. De gebrui-kers van het systeem krijgen voor het afleggen van een bepaalde route objectie-ve informatie over openbaar en wegver-voer. Zo kunnen ze een doorgedreven vergelijking maken tussen reizen met de auto, het openbaar vervoer of een kombi-natie van beiden. Het systeem zal te raad-plegen zijn via cd-rom of on-line. Tijdsduur, route, afstand en kosten wor-den vergeleken. Je vindt er ook info over

zaken als comfort, overstappen en par-keermogelijkheden en statische file-informatie. De on-line versie verschaft eveneens gegevens over geplande werk-zaamheden en verwachte moeilijkheden bij het openbaar vervoer. Het systeem komt eind '97 op de markt.

VLEGVELD VAN GRIMBERGEN OPGESPLITST IN 3 ZONES.

De Vlaamse regering zoekt een nieuwe bestemming voor het vroegere vliegveld van Grimbergen. Het domein, goed voor 120 ha, werd onderverdeeld in een zone voor openbaar nut (5ha), een zone bosge-bied (70 ha), en een zone dagrecreatie (45 ha). Zowel BLOSO als Toerisme Vlaanderen lieten weten dat ze geen zin-volle bestemming aan het terrein weten te geven. De Vlaamse regering besliste dan maar om minister van Financiën en Begroting Demeester te belasten met de verkoop of erfpacht van het domein. Voor de zone van openbaar nut blijkt de gemeente Grimbergen interesse te heb-ben. Voor de twee overige zones, samen 115 ha, zou een oplossing kunnen uitge-werkt worden waarbij de bestemmingen bos en recreatie één geheel vormen. Eénmaal, andermaal,....

HET BEGIN VAN EEN GROENE STREEK LIGT IN JE EIGEN TUIN.

Ongeveer 70% van de Vlaamse huizen heeft een eigen tuin. Ook in de stad kan jouw tuin bijdragen tot het groene karak-ter van de streek en een standplaats bie-den aan zowel planten als dieren. Althans indien de spontane natuur een kans krijgt, want vooral in tuinen treedt de mens vij-andig op. Vele tuinen beperken zich tot een typische siertuin met dikke gazon en vaak uitheemse aanplantingen. Als er al éénjarige onkruiden de kop opsteken, worden die onmiddellijk met bestrij-dingsmiddelen uit de weg geruimd. Nochtans dragen deze middelen bij tot de algemene vervuiling van bodem, water en lucht. We hebben het dan nog niet over

hun toxische karakter voor zowel planten, dieren en mensen. Een grasmat met koni-ferenhaag is nochtans niet mooier dan een wilde tuin met spontane begroeiingen. Door geen gebruik te maken van bemes-tig en pesticiden worden de spontane soorten, die aangepast zijn aan het terrein, bevorderd. Men kreëert een veel kruiden-rijker gazon, met zowel algemene soorten als witte klaver, boterbloem en madelief-jes, als meer zeldzamere soorten zoals orchideeën. Ook het dierenleven neemt op deze manier toe: de bloemen trekken talrijke inseksoorten aan die op hun beurt als voedselbron dienen voor vogels en insektenetende zoogdieren. De moeite om in het achterhoofd te houden met de lente en daarmee de hervatting van tui-nactiviteiten voor ogen.

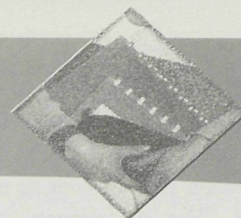
TE GAST IN HET ZUIDEN.

'11 exotische recepten', onder deze noe-mer stelde Max Havelaar een boekje samen met heerlijke gerechten uit Zuiderse, vaak minderbedeelde landen. Dit boekje is een ode aan de levensvreug-de en inventiviteit van deze landen. Want als het op het culinaire vindingrijkheid aankomt, staat de derde wereld op de eer-ste plaats. Zelfs de armste landen weten met de meest eenvoudige ingrediënten de heerlijkste schotels op tafel te toveren. Bij elk recept staat een woordje uitleg over het land van herkomst en de koffie-produktie en activiteiten van Max Havelaar in dat land. Misschien kunnen we avontuurlijke gastronomes al laten watertanden met een kleine opsomming: quinoasoep uit Bolivia, kip in rode wijn uit Costa Rica, Haïtiaanse avocadosalade, oude vleessalade uit Guatemala, Mexicaanse burrito's met bonen en kaas, eierpunch uit Nicaragua, bananen met vis van Uganda en Zairese shifulu...

Inlichtingen:

Max Havelaar België, Handelskaai 9, 1000 Brussel.

MILIEU NOG STEEDS GEEN PRIORITEIT

VORDERINGSRECHT VOOR MILIEUVERENIGINGEN.

Op 1 maart was het net drie jaar geleden dat het 'Vorderingsrecht voor milieuverenigingen' van kracht werd. Na jarenlang aktievoeren voor 'de goede zaak' en 'vechten tegen de bierkaai' slaagde de milieubeweging er begin '93 in om ook wettelijk als belanghebbende partij te worden erkend in juridische gedingen. Voortaan kregen lokale en regionale milieuverenigingen de kans om milieudelikten op een juridische manier te laten stopzetten. Maar wordt dit vorderingsrecht door milieuverenigingen ook effectief gebruikt? En heeft het na drie jaar ook al concrete resultaten opgeleverd?

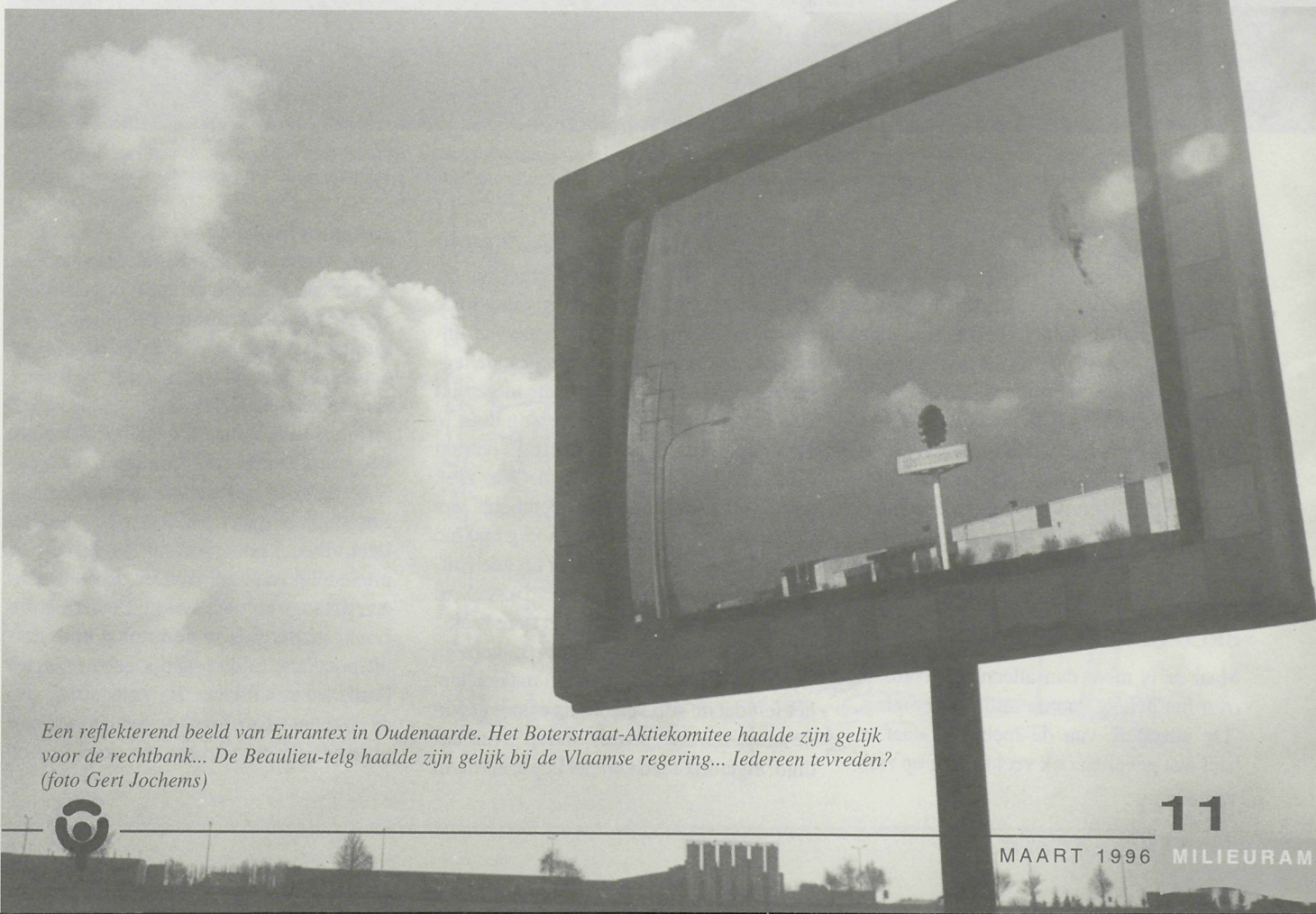
Een illegaal opgetrokken bedrijfsgebouw, een fabriek die zonder vergunning zijn afvalwater zomaar in een beek loost, een prachtig natuurgebied dat dienst doet als verdoken stortplaats,... Ze zijn niet op één hand te tellen, de lokale miliegroepen en aktiekomitees die de voorbije jaren protesteerden tegen één of andere vorm van milieuverloedering in hun gemeente of regio. Vaak was het een oneerlijke strijd van David tegen Goliath waarbij het juridisch gelijk moeilijk afdwingbaar was. In veel gevallen werden de aktiegroepen door socio-ekonomische belangen op een brutale manier de mond gesnoerd of monddood gemaakt. De milieubeweging

slaagde er echter in om na een jarenlange strijd wettelijk als belanghebbende partij erkend te worden. Vroeger moest je als eiser een persoonlijk of rechtstreeks belang kunnen aantonen zodat het als milieuvereniging bijna onmogelijk was om juridisch op te treden ter bescherming van het algemeen milieubelang. Sinds 1 maart '93 kan dat wel. Milieuverenigingen kunnen voor de rechter via een procedure zoals in kort geding de stopzetting vragen van handelingen die een kennelijke inbreuk of ernstige dreiging voor een inbreuk op de milieuwetgeving betekenen. Hieronder verstaat men niet alleen milieuhygiëne (afval,

water, lucht, geluid,...) maar ook natuurbehoud, ruimtelijke ordening, en monumenten en landschappen.

ELLENLANGE DISKUSSIE BLIJFT

Milieuverenigingen die van het vorderingsrecht gebruik willen maken, moeten wel aan een aantal voorwaarden voldoen. Ze moet reeds drie jaar rechtspersoonlijkheid hebben in de vorm van een vzw en voldoen aan alle bijhorende wettelijke voorschriften. Een andere voorwaarde is dat de milieuvereniging een 'werkelijke bedrijvigheid met betrekking tot het leefmilieu op het

Een reflekerend beeld van Eurantex in Oudenaarde. Het Boterstraat-Aktiekomitee haalde zijn gelijk voor de rechtbank... De Beaulieu-telg haalde zijn gelijk bij de Vlaamse regering... Iedereen tevreden? (foto Gert Jochems)

bied' moet kunnen bewijzen én dat dit ook konkreet in de statuten van de vereniging moet worden vermeld. Daar raakt het schoentje vaak al voor de eerste keer geklemd. "Het vorderingsrecht kan een goed en degelijk aktie-instrument zijn maar het wordt momenteel slecht toegepast", vertelt Jan Van den Berghe, expert ter zake en rechter in Gent. "Vaak worden

wachten", vindt Jan Van den Berghe. "Nochtans gaat het vaak om zaken met hoogdringendheid". Stefaan Van Hecke kwam in het 'Tijdschrift voor Milieurecht' tot de bevinding dat er gemiddeld 5 maanden verliepen tussen de inleiding van de vordering en de dag van de uitspraak. Lokale milieuverenigingen kunnen ervan meepraten. Neem nu bij-

zijn bezit moesten zijn. Filip De Bodt: "Of je vordering al dan niet sukses heeft, hangt in grote mate af van de willekeur van de rechter die de zaak behandelt. De politisering van ons gerechtelijk apparaat is hier wellicht niet vreemd aan".

KONIJN GESLACHT TE L.

Ook het geduld van Leefmilieu Londerzeel werd aardig op de proef

Dit natuurgebied in Zwalm werd jarenlang 'beheerd' door een aannemer die er een illegaal stort exploiteerde. Na een klacht van een inwoner werd het storten dan wel verboden, herstelmaatregelen of een dwangsom bleven echter uit. (foto Gert Jochems)

de voorwaarden door de rechters veel te strikt geïnterpreteerd. Op die manier krijgen we opnieuw ellenlange discussies over het aan te tonen 'belang' van de eisers. En dat was nu precies wat men met deze wet wilde vermijden". Zo wees de voorzitter van de rechtbank in Brugge een vordering van Natuurreservaten vzw af omdat de vereniging niet de 'bescherming van het leefmilieu' tot doel zou hebben. Immers, in de statuten van Natuurreservaten vzw wordt enkel over 'natuurbehoud' gesproken.

BRUG OPGEBLAZEN TE H.

Maar er is meer dan alleen de discussie over het belang van de milieuvereniging. "De uitspraak van de rechtbank laat in heel wat gevallen ook veel te lang op zich

voorbeeld 't Uilekot uit Herzele. Zij dienden onder BBL-vlag een vordering tot staken in tegen de bouwvergunning voor een brug in Herzele. "De bouwvergunning die nodig was om de brug aan te leggen, kon immers niet worden uitgereikt zonder een gewestplanherziening door te voeren en dat was net gebeurd", vertelt Filip De Bodt van 't Uilekot. "De zaak werd behandeld door de rechtbank van Oudenaarde die 6 maanden nodig had om tot de konklusie te komen dat hij geen uitspraak kon doen over de betrokkenheid van Bond Beter Leefmilieu in deze zaak". Volgens de bevoegde rechter Lavens in Oudenaarde had dit alles te maken met het feit dat de stukken die op zijn vraag in de loop van het proces waren overhandigd, eigenlijk reeds bij het begin ervan in

gesteld in hun zaak versus de nv Lonki. Deze konijnenslachterij uit Londerzeel zag er geen graten in haar ongezuiverd afvalwater en slachtbloed te lozen in de Molenbeek aldaar. De vordering werd ontvankelijk verklaard maar de voorzitter van de rechtbank oordeelde toch dat er, ondanks vele vaststellingen, onvoldoende bewijzen voor de lozingen waren. Ongeveer één jaar na deze uitspraak en na een grondiger onderzoek haalde Leefmilieu Londerzeel in hoger beroep uiteindelijk wel gelijk. De rechter stelde een dwangsom vast voor elke lozing die Lonki verder nog in de riool stortte. Een uitspraak die in de praktijk echter niet zo bruikbaar zou lijken... De vaststelling van de lozingen kan immers gedaan worden door een proces verbaal van de politie of

de Millieu Inspektie. In beide gevallen is het echter niet zeker dat de advocaat inza-ge krijgt in de PV's. Als vereniging kan je ook zelf, in bijzijn van een gerechtsdeur-waarder, de vaststellingen doen. De ver-standhouding tussen Leefmilieu Londerzeel en de nv Lonki was echter niet van die aard dat ze ter plaatse zomaar vaststellingen zouden kunnen doen. Tenslotte loste het probleem, althans voor Londerzeel, zichzelf op. Eind '95 besliste de nv Lonki zich elders te gaan vestigen...

VLIEGTUIG NEERGEHAALD TE G.

Naast bepaalde milieuverenigingen kun-nen ook de Procureur des Konings en administratieve overheden een vordering instellen. Een onrechtstreeks maar posi-tief gevolg daarvan is dat ook individuen namens de gemeente kunnen vorderen. De Nieuwe Gemeentewet laat immers toe dat één of meer inwoners in rechte optre-den namens de gemeente wanneer zij vin-den dat het schepencollege in gebreke blijft, bijvoorbeeld bij de uitoefening van het vorderingsrecht. In Zwalm was deze mogelijkheid aanleiding voor een geslaagde première. Een aannemer exploiteerde er reeds jarenlang een ille-gaal stort in 'de parel van Zwalm', een natuurgebied van 6 ha. Een inwoner van Zwalm bond de kat de bel aan, verzocht zijn gemeentebestuur met een aangete-kend schrijven om binnen de drie weken in deze zaak op te treden en toen binnen deze termijn hieraan geen gevolg was gegeven, vorderde hij, weliswaar in samenwerking met Natuurreservaten vzw en de Stichting Omer Wattez, namens zijn gemeente het storten te verbieden. "Dit was de eerste maal dat een burger dit artikel uit de nieuwe gemeentewet gebruikte om in naam van zijn gemeente een procedure te starten", vertelt Johan De Beule, natuur- en milieuaktivist in de Oostvlaamse regio. "De eis van de heer Polfliet, de burger in kwestie, werd ont-vankelijk verklaard, wat meteen een juri-disch precedent betekende. Men spreekt in dat verband reeds over de 'zaak Polfliet'. Dit betekent dan ook dat indivi-duele burgers nu ook, naast milieuvereni-gingen, via deze omweg een vordering tot staking kunnen indienen". In deze zaak werd ook een andere mogelijkheid van het vorderingsrecht uitgetest. In de wet op de Ruimtelijke Ordening staat dat bouw-overtredingen voortdurende misdrijven zijn. "Dit betekent eigenlijk dat men een dergelijk misdrijf slechts kan staken door een herstel in de oorspronkelijk toe-stand", gaat Johan De Beule verder. "Op deze redenering is de rechter niet inge-

Het vorderingsrecht in de praktijk: BBL reikt de hand...

Het vorderingsrecht geeft milieuverenigingen en administratieve overheden de moge-lijkheid om een vordering tot staken (stopzetten) in te stellen tegen inbreuken op de milieureglementering.

Zoals uit dit artikel blijkt is één en ander niet zo eenvoudig... Overweeg je om als milieu-actiegroep, -vereniging of als individu gebruik te maken van het vorderings-recht? Wil je weten hoe de procedure in elkaar zit? Wat de addertjes onder het gras zijn?

BBL is graag bereid om jullie een handje te helpen. Uiteraard behoort het niet tot de mogelijkheden van het BBL-sekretariaat om zelf de procedure nauwgezet te gaan opvolgen. We kunnen geïnteresseerde verenigingen of individuen echter wel heel wat interessante informatie aan de hand doen en tips aanreiken die tijdens de procedure best van nut kunnen zijn.

Heb je vragen, neem dan contact op met BBL-jurist Rik De Baere, Overwiningsstraat 26, 1060 Brussel, Tel. 02/539.22.17., Fax. 02/539.09.21.

gaan. Er mocht inderdaad niet meer gestort worden, maar op basis van zeer dubieuze argumenten werd het herstel in de oorspronkelijke toestand niet weerhouden. Dit is alleszins een piste die in volgende vorderingen verder moet uitge-diept worden".

THEO BRENGT HET VOOR MEKAAR

Het Boterstraataktiekomit  uit Oude-naarde bewees dat ook kleinere lokale verenigingen met succes gebruik kunnen maken van een vordering tot staken en dat je inderdaad een bevel tot herstel in de oorspronkelijke toestand kan bekomen. Het tapijtenbedrijf Eurantex, een flinke telg uit de Beaulieu-familie, wou zijn ves-tiging in het industriegebied van Oude-naarde tegen elke prijs uitbreiden in een

stuk landschappelijk waardevol land-bouwgebied. Daarvoor was echter een gewestplanherziening vereist die het des-betreffende stuk landbouwgrond diende te veranderen in industriegebied. Toen-malig minister van ruimtelijke ordening Theo Kelchtermans zag zo'n gewestplan-herziening wel zitten. Zijn toenmalige kollega De Batselier vond dit echter niet kunnen. Maar geen nood, Eurantex kreeg een, weliswaar onwettige, bouwvergun-ning op basis van het mini-dekreet. Volgens dat dekreet mag er tussen de oude en de nieuwe gebouwen een afstand van 30 meter liggen. Eurantex vond dat 100 meter ook moest kunnen en ging aan de slag. Het Boterstraataktiekomit  stapte echter met een vordering tot stopzetten naar de rechtbank en kreeg ten gronde gelijk. Indien de uitbreiding niet binnen

Door het vorderingsrecht voor milieuverenigingen kunnen organisaties voor de rechter de stopzetting vragen van handelingen die een kennelijke inbreuk of ernstige dreiging voor een inbreuk op de milieuwetgeving betekenen. (foto Frans Geys)

drie maanden afgebroken werd, zou Eurantex een dwangsom van 500.000 frank per dag dienen te betalen. Deze uitspraak werd in hoger beroep nog eens herhaald. Het verhaal kreeg echter een pijnlijk vervolg: onder hevige politieke druk startte toch een procedure tot gewestplanwijziging om het landbouwgebied alsnog om te schakelen naar industriegebied. Deze keer ging de operatie wel door...

VORDERINGSRECHT VOLDOET NIET

De hierboven geschetste voorbeelden kunnen misschien het tegendeel doen vermoeden, maar toch lijkt het vorderingsrecht als nieuwe procedurevorm voor milieuverenigingen na drie jaar nog niet echt ingeburgerd. De voorbije drie jaar werden ongeveer 30 vorderingen neergelegd, dat zijn er amper een tiental per jaar. Volgens rechter Jan Van den Berghe heeft dat te maken met de strenge voorwaarden én de relatief hoge financiële drempel. "Het is duidelijk dat het vorderingsrecht eigenlijk niet voldoet aan de verwachtingen", konkludeert BBL-jurist Rik De Baere. "We stellen vast dat het vorderingsrecht helemaal geen degelijk instrument is om milieudelikten tegen te gaan." Het kan dus beter? "Het zou al een hele stap in de goede richting zijn wanneer we meer en duidelijker informatie zouden kunnen verspreiden hoe milieuverenigingen het vorderingsrecht kunnen gebruiken. Het zou vooral interessant zijn, mochten we meer goede voorbeel-

den kunnen geven van milieuverenigingen die een positieve ervaring overhouden aan het gebruik van het vorderingsrecht. Het blijft echter voorlopig wachten op eenduidige interpretaties van het vorderingsrecht in de rechtspraak zodat je eigenlijk in een soort vicieuze cirkel terechtkomt", vindt Rik De Baere. "Maar ook de kennis en de mentaliteit van het justitiële apparaat zullen moeten verbeteren, willen we dat dit vorderingsrecht echt vruchten afwerpt. Tenslotte zou ook de wet op zich nog kunnen verfijnd worden en moeten vooral de ontvankelijkheidsvoorwaarden versoepeld worden. Dit kan geen probleem zijn aangezien de in bepaalde politieke hoek gevreesde overvloed van juridische gedingen in ieder geval uitblijft. De eenvoudigste oplossing voor de meeste problemen met de toepassing van het vorderingsrecht is de wettelijke erkenning van de toegang van milieuverenigingen tot alle rechtbanken en rechtsmiddelen."

AFHANKELIJK VAN GOODWILL

Ook Karin De Roo, juriste bij Natuurreservaten vzw, vindt dat een en ander dient te veranderen: "De hele procedure duurt veel te lang. Rechters nemen meestal heel wat tijd om dossiers door te nemen. De wet bepaalt dat een voorafgaande verzoeningspoging moet gebeuren wat vaak aanleiding geeft tot een aanzienlijke vertraging". Ze wijst er ook op dat het na drie jaar nog steeds niet duidelijk is of men nu al dan niet herstel kan vorderen. In sommige gevallen werd het

herstel in de vorige staat afgewezen omdat de wet deze mogelijkheid niet expliciet voorziet. Bovendien is het vaak twijfelachtig of de rechter nog effectief een herstel in de oorspronkelijke staat zal beleven wanneer er lange tijd is verlopen tussen het instellen van de vordering en de uiteindelijke uitspraak. "Tenslotte stellen we ook vast dat de rechtbanken de voorwaarden vaak zeer strikt interpreteren. Dat kan leiden tot uitstel van de procedure", besluit Karin De Roo. "Vooral bij kleinere verenigingen waarvan de statuten of de vzw-documenten niet volledig in orde zijn, is dat een probleem. Uiteindelijk blijf je als milieuvereniging, ondanks de nieuwe wet, nog steeds afhankelijk van de goodwill die de rechter heeft om de wet soepel te interpreteren en vlot toe te passen."

• Sandra Van Aerschoot

Bibliografie

Wie meer wil weten over het vorderingsrecht voor milieuverenigingen, kan hiervoor nog een aantal andere artikels raadplegen. We zetten ze even op een rijtje:

'De wet van 12 januari betreffende een vorderingsrecht inzake de bescherming van het leefmilieu', In: Tijdschrift voor Milieurecht, 1993, n°3, p. 134.

'Vorderingsrecht voor milieuverenigingen', In: Milieurama, 1993, n°1.

'Vorderingen een recht', In: Milieurama, 1993, n°7.

SYMPOSIUM INTEGRAAL WATERBEHEER

BRUSSEL, DO 18 APRIL '96, VAN 14.00 TOT 17.00 U.

De Bond Beter Leefmilieu (BBL) heeft de eer u vriendelijk uit te nodigen op het symposium 'Integraal Waterbeheer' op donderdag 18 april 1996, 14.00 - 17.00 u. in het auditorium van de ASLK, Wolvengracht 48 te 1000 Brussel.

Deelname 250 fr. Gelieve voor 10 april aan te melden via de antwoordkaart in bijlage.

PROGRAMMA

14.00	Verwelkoming-koffie
14.15	Inleiding : 'Dag van de Aarde '96: Water... <i>door Gust Feyen, voorzitter Bond Beter Leefmilieu</i>
14.30 - 15.00	Aspekten van integraal waterbeheer : een 'natte' inwijding <i>door Patrick Meire, Instituut voor Natuurbehoud</i>
15.00 - 15.30	Waarheen met de algemene waterzuiveringsplannen (AWP II) ? <i>door Marc De Rouck, Vlaamse Milieumaatschappij</i>
15.30 - 15.45	Pauze
15.45 - 16.15	Water voor natuur <i>door Kurt Sannen, Natuurreservaten vzw</i>
16.15 - 16.45	Naar een actieprogramma inzake integraal waterbeheer in Vlaanderen. Pleidooi voor een vernieuwde beleidsaanpak. <i>door Karla Schoeters, Bond Beter Leefmilieu</i>
16.45	Vragen + aansluitend korte voorstelling activiteiten Dag van de Aarde, zo 21 april
17.00	Drink

INSCHRIJVINGSKAART

Ja, wij bevestigen hierbij onze inschrijving op het symposium 'Water ...' met personen op donderdag 18 april 1996, 14.00 - 17.00 u. in het auditorium van de ASLK, Wolvengracht 48 te 1000 Brussel.

Organisatie/instelling:

Naam Functie

Adres:

Postcode Gemeente

Telefoon: Telefax

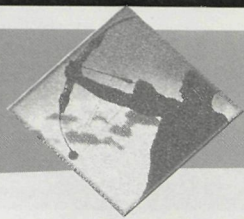
Totale Som : **250,- fr.** x personen = , - fr.

Wij betalen voor 10 april 1996 op rekeningnummer 001-1475409-18 van Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw. Vermelding:
symposium water + het aantal personen ☐ Wij wensen een faktuur te ontvangen

Datum en Handtekening:

Terug sturen naar Bond Beter Leefmilieu, Overwinningstraat 26 te 1060 Brussel. Fax 02/539.09.21.

MOBISTAR EN PROXIMUS PLANTEN SAMEN 1100 MOBILOFOONMASTEN IN DE GROND

De telekommunikatiewereld begint stilaan de tegenwind van de milieubeweging te voelen. Onlangs was dit nog het geval met de distributie van telefoongidsen, die zowel Belgacom als Proximus sedert vorig jaar op de markt brengen. Maar ook de liberalisering van het mobiel telefoneren, via het zogenaamde GSM-netwerk, blijft niet zonder problemen. Na Proximus wil Mobistar nu ook een eigen netwerk gaan uitbouwen, zonder dat beiden met elkaars sites rekening houden.

De telekommunikatiewereld had recent opnieuw met hevig protest vanuit de milieubeweging te doen. Voor BBL is het onaanvaardbaar dat zowel Mobistar als Proximus zomaar overal in het land mobiele telefoonmasten gaan neerpoten zonder met elkaars sites rekening te houden (foto Gert Jochems)

Vanaf midden '96 zal het mobilofonie-netwerk in België gevoelig uitbreiden. Zo zal de groep Mobistar, het consortium van France Telecom Mobiles International en Telfin, vanaf 27 augustus 1996 volop de concurrentie aangaan met het Proximus netwerk van Belgacom. Voor een optimale geografische dekking van het grondgebied hebben Proximus en Mobistar nood aan vele honderden basisstations. Dit betekent telkens de inplanting van een zendmast met een antenne van ongeveer 25 meter hoog. Deze worden meestal op hoger gelegen sites neer-

gepoot en brengen aldus heel wat visuele hinder met zich mee.

Belgacom beschikt momenteel voor haar GSM-mobilofoonnet reeds over een 300-tal antennes. Mobistar raamt het aantal benodigde basisstations voor het tweede net op ruim 700 à 800 sites (waarvan een deel op gebouwen van de Post). Tegen augustus wil Mobistar alvast 320 basisstations gebouwd hebben, een 70-tal bouwaanvragen zouden momenteel reeds binnen zijn.

DUBBEL GEBRUIK MOGELIJK

BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere

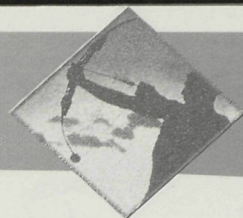
rekenen even voor. "Door de bouwrijver van beide concurrenten kan het totaal aantal ingeplante antennes oplopen tot ruim 1100. Dit terwijl het technisch perfect mogelijk is om de mobilofoonmasten en de basisstations voor gemeenschappelijk gebruik open te stellen. Gemeenschappelijk gebruik van zendmasten zou niet alleen veel visuele hinder en schade aan het landschap vermijden, het zou waarschijnlijk ook veel kosten besparen". Bij Mobistar heeft men begrip voor de reactie van de milieubeweging. "Als ik zie welke kanjers er soms worden opgesteld, zoals die op de autoweg naar Namen", zegt woordvoerder Wezenbeek "dan begrijp ik dat er reactie komt. Wij zijn dan ook bereid om de sites zo oordeelkundig mogelijk in te planten in het landschap. Maar als je 97% van de bevolking wil bedienen, dan zijn er een aantal zaken waar je niet onderuit kan".

KOPPEN BIJ ELKAAR

BBL roept beide bedrijven dan ook op om zo snel mogelijk de koppen bij elkaar te steken en de mogelijkheid tot samenwerking te onderzoeken op het vlak van bouw en gebruik van zendmasten voor GSM-mobilofoons. Rik De Baere: "Wij eisen van de bevoegde overheid dat ze er voor zorgt dat het aantal geplande mobilofoonmasten gevoelig wordt gereduceerd. BBL rekent erop dat minister voor telekommunikatie Di Rupo, Mobistar en Proximus ertoe zal aanzetten om een akkoord te sluiten over het gemeenschappelijk gebruik van de bestaande infrastructuur". Van de Vlaamse minister voor ruimtelijke ordening Baldewijns wordt verwacht dat hij deze nieuwe tendens in goede banen leidt door het vastleggen van een beleidskader voor de inplanting van masten voor telekommunikatie. De concentratie van de nodige antennes kan gerealiseerd worden door de afbakening van geschikte zones, de visuele hinder kan beperkt worden door een verbod op inplanting ervan in landschappelijk waardevolle gebieden. De minister dient deze bindende voorwaarden zo snel mogelijk aan de vergunningverlenende gemeenten en adviserende administraties over te maken.

• Danny Jacobs

GO-CARTING VAN BRUSSEL TEGEN RALLY VAN IEPER.

Twee go-carts die rondjes draaien voor het kabinet van staatssecretaris Jan Peeters. Een spandoek met 'Hou Vol!'. Een aanmoediging die niet bestemd was voor de racers, maar voor de minister. Die komt immers sedert zijn beleidsvoorstellen om rally's aan banden te leggen onder steeds grotere druk te staan. De milieukoepels Bond Beter Leefmilieu (BBL), Inter-Environnement Wallonie (IEW) en het Nationaal Anti-Rally Platform (NARP) ijveren na de dodelijke ongevallen van Esneux en Ieper voor een totaalverbod voor rally's op de openbare weg. Ze willen alvast dat de staatssecretaris snel werk maakt van de opmaak van een omzendbrief, als voorloper van een definitieve reglementering voor 1997.

BBL en NARP drongen er bij staatssecretaris Jan Peeters op aan niet te zwichten voor de pro-rally-lobby. Een 'milieuvriendelijke' rally zette het protest extra-kracht bij. (foto Guy Puttemans)

Op 7 december kondigde staatssecretaris voor leefmilieu Peeters maatregelen aan voor het aan banden leggen van de rally-sport. In het Koninklijk Besluit dat tegen 1997 kan worden verwacht, moet de veiligheid worden gegarandeerd door onder meer een strengere controle, het opleggen van voorschriften voor de veiligheidsdiensten, het introduceren van stewards langs de weg, een verbod om door de bebouwde kom te rijden en het beperken van de trainingssessies.

STRENGERE AANPAK

BBL en NARP hadden reeds gematigd positief gereageerd op de voorstellen in

het Rally-rapport van de staatssecretaris. BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere: "De aangekondigde maatregelen zijn immers een eerste stap in de richting van een nog af te dwingen totaalverbod van rally's op de openbare weg. Een strenge aanpak van rally's is meer dan verantwoord. Rally's op de openbare weg zijn per definitie gevaarlijk, werken contra-productief voor de verkeersopvoeding en zijn manifest in strijd met uitgangspunten van milieubeleid".

De Staatssecretaris wil alvast, en dit vooruitlopend op de wettelijke teksten en reglementaire aanbevelingen, voor de provinciegouverneurs en burgemeesters

een omzendbrief opstellen met concrete aanbevelingen. Dit loopt alvast niet van een leien dakje. Peeters wordt immers hardhandig aangepakt door de rally-lobby, lokale besturen en franstalige senatoren. Op 17 januari nog trokken mevrouw Lizin (PS, burgemeester van Hoei), de heer Foret (PRL-FDF) en mevrouw Bribosia (PSC) in de Senaat nog hard van leer. De federale bevoegdheid van de staatssecretaris werd regelrecht aangevochten, bijkomende en fundamentele aanpassingen (lees afzwakkingen) van de rally-maatregelen werden geëist.

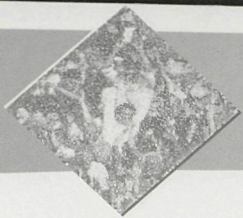
EIGEN RALLY EERST

Om de gemoederen te bedaren, organiseert Peeters opnieuw overleg met betrokkenen van lokale besturen. De milieubeweging die hier letterlijk buitenspel werd gezet, zag zich genooddaakt via een 'veilige en milieuvriendelijke rally' voor het kabinet aan de staatssecretaris te vragen niet te zwichten voor de aanhoudende kritiek op zijn voorgestelde maatregelen. Tevens werd er nogmaals aangedrongen op een totaalverbod voor rally's op de openbare weg.

Volgens NARP-woordvoerder Johan Lamaire zijn de huidige voorstellen van de staatssecretaris een absoluut minimum. "Een afzwakking hiervan (o.a. 500 meter afstandsverbod tot bebouwde kom) is onduidelijk. BBL en NARP zijn zelfs van oordeel dat er op een aantal punten nog aanscherping nodig is. Het gaat vooral om de beslissingsprocedure en de macht van de gemeenten, en de voorwaarden om de (geluids)hinder te verminderen". De maatregelen uit het rally-rapport moeten dan ook zo snel mogelijk van kracht worden. Bijkomend (politiek) overleg mag niet te lang aanslepen. Er is vooraf immers voldoende met de betrokkenen overlegd. In afwachting van de invoegetrede van een KB begin '97, dient men de maatregelen via een omzendbrief ook al toe te passen op het komend rally-seizoen. Zolang er geen KB of omzendbrief is moet er een moratorium op rallywedstrijden opgelegd worden.

• Danny Jacobs

BRIEVEN UIT DE WERELD...

POLYNESIË ALS PARADIJSELIJKE ACHTERTUIN VAN DE GROOTMACHTEN.

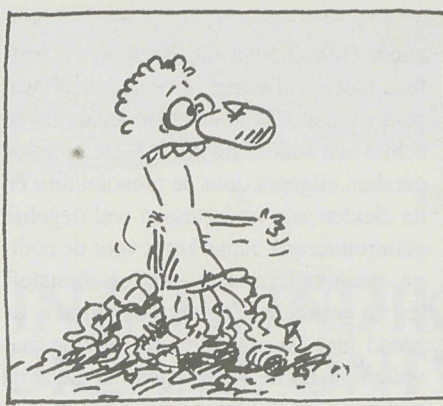

Gilbert Verbeken en Marita Berghman van Leefmilieu Londerzeel zijn de eerste 'buitenland-korrespondenten' van Milieurama. Twee jaar lang brengen ze in deze rubriek verslag uit van hun wereldreis en laten ze ons niet alleen meeproe-ven van de prachtige natuurgebieden waar ze doorheen trekken maar zoeken ze ook naar het hoe en waarom van de vaak schrikwekkende vormen van milieuverloeder-dering overal ter wereld.

Begin januari pakten Gilbert Verbeken en Marita Berghman hun koffers voor een twee jaar durende wereldreis die hen achtereenvolgens naar de Stille Zuidzee, Nieuw-Zeeland, Australië, Indonesië, Maleisië, Thailand, China, Viëtnam, Midden- en Zuid-Amerika moet brengen. Tijdens hun wereldreis zetten Gilbert en Marita ook het petje van Milieurama-korrespondent op. Als alles goed gaat, leest u vanaf nu iedere maand hoe het gesteld is met de kwaliteit van het zeewater van de Stille Zuidzee, de luchtkwaliteit in Tokio of het oerwoud van Iranjaya,... Hun eerste halte is Polynesië, een eilandengroep in de Stille Zuidzee die maar liefst 1/3 van het aardoppervlak bedekt en duizenden eilandjes omvat...

Wanneer we dit schrijven, bevinden we ons op Ha'apai, één van de 170 kleine eilanden van Tonga. We verblijven in een 'guest-house' en zijn omgeven door loslopende varkens (zonder krulletje in de staart), biggen, kippen, kuikens en

kinderen. Om onze artikels op min of meer vlotte manier in België te krijgen, spraken we met de Milieurama-redactie af om gebruik te maken van e-mail-knooppunten overal in de wereld. Handig, maar een Internet-e-mail is op Tonga voorlopig utopie. Ook een computerscherm kunnen we ons hier in onze stoutste dromen niet voorstellen. We zetten ons dan maar aan het schrijven met pen en papier want de batterijen die bij ons typmachientje horen, liggen zo'n 150 km zuidelijker op Tongatapu, een andere eilandengroep. De 'universele' adaptor die een konnektie mogelijk moest maken op het elektriciteitsnet blijkt hier niet te passen...

TONGA: PARADIJS OF KONTAINERPARK?

De eilanden van het koninkrijk Tonga zijn samen goed voor een oppervlakte van 699 km². De zee-oppervlakte beslaat 700.000 km². Tonga is, in tegenstelling tot vele andere Stille Zuidzee-eilanden, steeds onafhankelijk gebleven. De geld-economie staat hier in zijn kinderschoenen en de politieke macht is in handen van de koning en de plaatselijke adel. De inwoners leven dan ook in een feodaal systeem zoals Europa dat tot voor een paar eeuwen heeft gekend. Deze eilandengroep heeft zijn ontstaan te danken aan vulkanische werkingen (sommige vulkanen zijn nog steeds actief) en het verschuiven van tektonische platen. Zo dook er vorig jaar een nieuw eiland uit zee op om hetzelfde jaar nog opnieuw in zee te verdwijnen. Andere eilanden zijn dan weer niets anders dan opgeheven koraalriffen waarop plantengroei is ontstaan. Deze hele regio wordt door groot-machten wel eens als hun 'achtertuin' beschouwd. Wat men in eigen land niet kwijtraakt, probeert men hier te dumpen.

ELEKTRICITEIT UIT AUTOBANDEN?

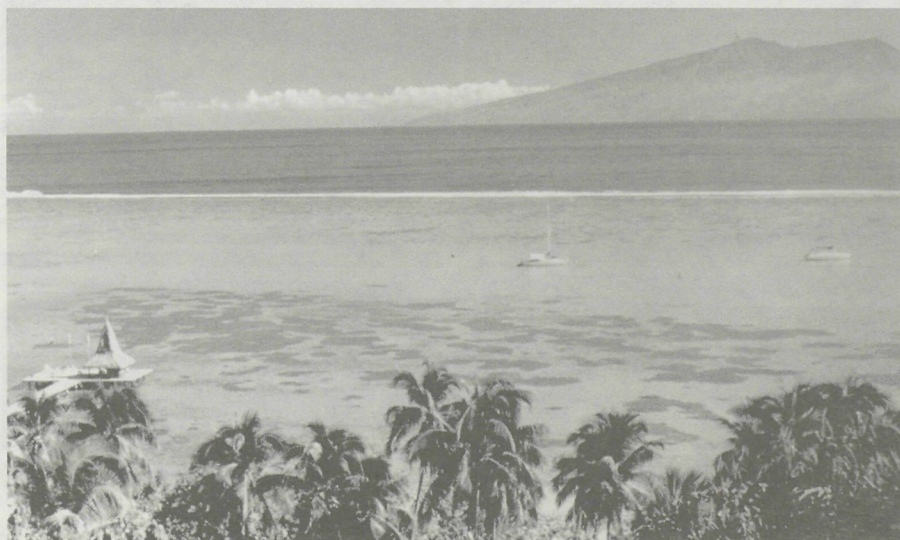
Vanzelfsprekend trappen we een open deur in wanneer we stellen dat een land

als Tonga een gemakkelijke partner is voor dergelijke korrupte milieu-deals. Tonga is één van de armste landen van de Stille Zuidzee en, zoals bekend, is het voor rijke landen in vele gevallen nog steeds stukken goedkoper om precies daar hun afval te dumpen dan zelf een aangepaste verwerking te financieren. De voorbije jaren hadden de bewindvoerders van Tonga meer dan eens oor voor dergelijke maffide voorstellen. Het protest van de plaatselijke bevolking komt veelal moeilijk op gang. De weinige mensen die durven protesteren worden genegeerd en komen onder druk te staan... In deze regio ligt dan ook een belangrijke taak weggelegd voor de internationale milieubeweging. Vooral Greenpeace laat hier van zich horen. En dat is maar goed ook. Zo onderhandelde de Amerikaanse regering in '88 met het bewind in Tonga om er massaal Amerikaans nucleair afval te kunnen dumpen in de 'Tonga diepzee-trog', een zeediepte van ongeveer 11.000 meter diep. Bedoeling was om deze baai vol te storten met overschotten van Amerikaanse kernwapens. Door intens lobbywerk van Greenpeace kwam er uiteindelijk niets van deze plannen in huis. Twee jaar later ging de Amerikaanse regering opnieuw rond de tafel zitten met

de kollega's uit Tonga, deze keer met de bedoeling om 30 miljoen versleten autobanden van de hand te doen. De overheid van Tonga bood de VS de kans om de banden over te brengen naar Tonga waar ze konden opgestookt worden om elektriciteit te genereren. De rook? Die zou wel over het eiland heentrekken en dus geen milieuprobleem vormen. Uiteindelijk zorgde massaal protest in zowel de VS als Tonga ervoor dat het plan vrijdeld werd. De Amerikaanse regering voerde dan maar een extra-belasting op autobanden in die de recyclagemogelijkheden diende te bestuderen. Ondertussen worden versleten autobanden verwerkt in vloermatten, asfalt en bumpers.

OVER IRAANSE OLIE...

Maar het zijn heus niet alleen de Verenigde Staten die het af en toe op een akkoordje met Tonga proberen te gooien. In '89 besliste de regering in de Stille Zuidzee om een vulkanisch eiland om te bouwen tot een stokkage-depot voor Iraanse olie. Daartoe diende een lagune te worden drooggelegd en ingebetonneerd. Mexico was geïnteresseerd om honderden miljoenen dollars in het project te investeren. Hoe het initiatief er vandaag voor staat, konden we niet achterhalen... In de bibliotheek van Nuku'alofa op

De Stille Zuidzee bedekt 1/3 van het aardoppervlak. (Foto Greenpeace)

Tongatapy vonden we wel een 'milieuknipselmap' met daarin wellicht het meest recente voorbeeld van de milieukoehandel op Tonga. Uit het artikel bleek dat de regering in september '93 had onderhandeld met Californië om 35.000 vaten (3,8 miljoen liter) chemisch afval met een ongekende samenstelling te dumpen op het nog actief vulkanisch eiland Nicrafo'ou. Dit dumpen zou aan hetzelfde volume doorgaan gedurende 10 jaar. Tonga zou 8,9 miljoen dollar ontvangen voor het gestorte afval. De eerste minister beloofde aan de 250 eilandbewoners dat ze allen werk zouden vinden op de afvalbelt. Tot nog toe ging de deal niet door. Afwachten hoe een en ander evolueert...

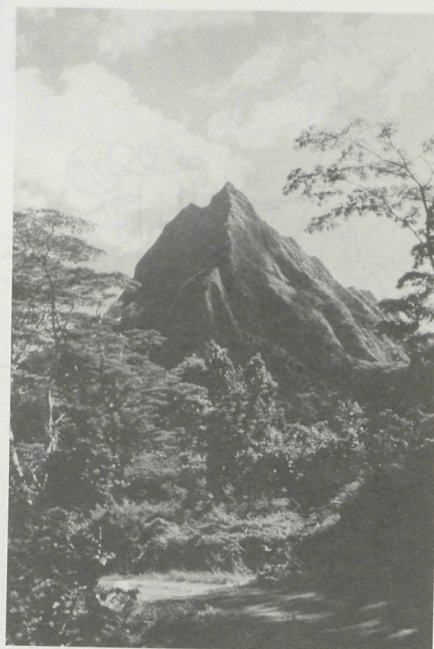
... EN JAPANESE POMPOENEN

Sedert kort is het opvallend hoe een deel van de inwoners van Tonga de klassieke groenten- en fruitteelt verwaarloost ten voordele van de cultuur van een nieuw ingevoerde groente: de pompoen. Japan zit achter het zaakje. Daar wordt per jaar ongeveer 200.000 ton pompoen gekonsumeerd. 60% van die hoeveelheid kweken de Japanners zelf in de eigen zomer. De overige 40% wordt sinds zes jaar in Tonga gekweekt omdat het klimaat er geschikt is wat betreft temperatuur en vochtigheid. Het eerste jaar ging het goed. In de vruchtbare vulkanische grond, die nooit eerder pompoen gedragen had, gedijde de vrucht bijzonder

goed. Ook ziekten die pompoenen troffen, bleven afwezig. Er werd heel wat geld verdiend. Momenteel lopen de zaken echter een stuk minder goed. De gronden geraken uitgeput door de monokultuur en de ziekten zijn ondertussen wel degelijk geïntroduceerd. Japan zorgt voor de nodige chemikalieën, kunstmatige meststoffen en pesticiden. Volgens experts is de grond hier binnen de tien à twintig jaar volledig naar de vaantjes en zal die zelfs niet meer geschikt zijn om de oorspronkelijke gewassen te kweken. Op lange termijn is dit rampzalig omdat de economie voor de meeste mensen er één is van zelfvoorziening. Daarenboven is grond erg zeldzaam in deze staten.

GEEN VIS NA DE DOOD...

Hier op Tonga ondervind je tijdens hevige regendagen ook aan den lijve wat erosie en het kappen van het tropisch regenwoud met elkaar te maken hebben. Wanneer het regent, wordt het leidingwater omgetoverd tot een okerkleurige brij. De baaien waar rivieren uitmonden worden okergeel en de rioleringen slibben dicht door de meegespoelde aarde. Veelal worden dergelijke problemen als 'technisch' afgedaan. In realiteit ligt het kappen van het tropisch regenwoud op de vulkaanflanken en het omzetten van rivieroeveren in cultuurgrond aan de basis ervan. Ook de introductie van het kristendom en de opkomst van de exakte wetenschap, worden vaak als oorzaak aange-

duid voor de mariene ekologische problemen. In 1996 is iedereen ongeveer bekeerd en voelt niemand zich nog bedreigd door de taboes en de magie die vroeger de mariene ekologische evenwichten beschermden. Zo was het na de dood van een leider verboden om gedurende een bepaalde periode in een bepaald rif te vissen. Het visbestand kon zich er op die manier probleemloos herstellen.

De exakte wetenschappers en biologen krijgen dan ook vaak het verwijt naar het hoofd geslingerd dat zij hun stellingen ter bescherming van het mariene evenwicht implementeren zonder rekening te houden met de ekologische ervaringsopbouw die over de eeuwen heen door de Polynesiërs zelf is gerealiseerd.

NIET UIT OOG VERLIEZEN

Polynesië is een prachtig eiland. Toch gaat achter deze paradijselijke Polynesische wereld een milieuproblematiek schuil die zeker op internationaal vlak niet uit het oog mag verloren worden. De autochtonen zijn te kwetsbaar en te klein in aantal om tegen dreigende wantoestanden in te gaan. De internationale fora en bewegingen zijn hun enige hoop. Het South-Pacific-Forum, met vijftien semi-onafhankelijke staten in de Stille Zuidzee, ijvert ondermeer voor het vrijhouden van het gebied van atoomwapens, en haar dochterondernemingen zijn een belangrijk werktuig voor de mensen van Tonga. Hoop doet leven...

- Gilbert Verbeken
- Marita Berghman

Heel wat rijke landen schrikken er niet voor terug om het met de bewindsvoerders van Tonga op een lukratief akkoordje te gooien en hun industriële rotzooi op één van de eilanden te dumpen. (Foto Greenpeace)

ADVIES INZAKE INDIKATOREN VOOR DUURZAME ONTWIKKELING

Op 1 februari jl. keurde de MiNa-Raad het advies inzake indicatoren voor duurzame ontwikkeling unaniem goed. Een belangrijk advies omdat zowel op Vlaams als federaal nivo er zich verschillende aanknopingspunten aandienen. In zijn advies stelt de MiNa-Raad dat voorlopig de sleutelindicatoren de meest bruikbare maatstaven zijn voor duurzame ontwikkeling maar dat dringend werk gemaakt moet worden van geaggregeerde indicatoren. Want naast indicatoren voor duurzame ontwikkeling gericht op milieu, omvat duurzame ontwikkeling ook sociale, economische en institutionele aspecten. Op korte termijn moet werk gemaakt worden van een verbeterd BNP en internationaal aanvaarde methodes voor milieu-gerichte en sociale sleutelindicatoren. Op lange termijn moet methodologisch werk verricht worden voor geaggregeerde duurzaamheidsindicatoren.

Reeds vaak werd de nood geformuleerd om economische indicatoren te ontwikkelen die in het kader van duurzame ontwikkeling het BNP als maatstaf moeten vervangen. Agenda 21 pleitte reeds voor een aanvulling van het systeem van Nationale Rekeningen met indicatoren gerelateerd aan milieu en ontwikkeling.

De CSD (Comission for Sustainable Development), opgericht na de UNCED-konferentie in Rio de Janeiro van juni 1992, is momenteel het belangrijkste forum voor verder onderzoek.

KENGETALLEN EN MAATSTAVEN

In navolging van de CSD van april 1995 en de internationale workshop te Gent in januari 1995, wordt internationaal veel aandacht besteed aan de uitwerking van de indicatoren voor duurzame ontwikkeling (IDO's). IDO's zijn kengetallen en maatstaven die op een eenvoudige manier weergeven in welke mate de samenleving in een duurzame richting evolueert. De maatschappelijke ontwikkeling wordt bepaald door drie invalshoeken: de financieel-economische, de sociale en de milieu-invalshoek. Om te beoordelen of de samenleving evolueert in de richting van duurzame ontwikkeling, moeten voor elk van deze invalshoeken IDO's ontwikkeld worden. Op lange termijn moet echter gestreefd worden naar geaggregeerde indicatoren die zowel de economische, de sociale en de milieukundige aspecten integreren.

INFORMATIE - INSTRUMENT

Aangezien Indicatoren voor duurzame ontwikkeling gericht zijn op evoluties op lange ter-

mijn, kunnen zij uiterst interessant zijn om de politieke besluitvorming inzake duurzaamheid te oriënteren. Het zijn in feite informatie-instrumenten om te peilen of een land evolueert in de richting van duurzame ontwikkeling. Daarnaast hebben zij een belangrijke probleem-signalerende en communicatieverbeterende functie. Om internationaal vergelijkbaar te zijn, dienen terminologie en methodologie geharmoniseerd te worden. Daarnaast moeten er ook richtlijnen worden opgesteld voor het verzamelen van de benodigde gegevens.

UITTESTEN BELANGRIJK...

Om betrouwbaar te zijn moeten indicatoren duurzame ontwikkeling voldoen aan een aantal voorwaarden. Ze moeten gemakkelijk en snel kunnen voorzien worden van basisgegevens, goed begrijpelijk en meetbaar zijn, belangrijke informatie verstrekken en vergelijkbaar zijn tussen sectoren, sociale groepen en geografische gebieden.

De MiNa-Raad roept de federale staat op dringend werk te maken van het uittesten van indicatoren duurzame ontwikkeling, voor zover ze momenteel al zijn uitgewerkt. Een terugkoppeling van de nationale ervaringen moet de VN en de wetenschappelijke instellingen in staat stellen om het ontwikke-

lingsproces bij te sturen en te versnellen. Een uniform methodologisch vademecum kan hierbij nuttig zijn.

... OOK IN VLAANDEREN

Ook de Vlaamse overheid heeft heel wat mogelijkheden om in te spelen op implementatie van indicatoren van duurzame ontwikkeling. In het kader van het tweede MIRA, het wetenschappelijk milieu-status-rapport, worden IDO's uitdrukkelijk voorzien voor zowel maatschappelijke activiteiten als actuele situaties van milieu- en natuurtema's. In het advies van de MiNa-Raad worden aan de hoofdstukken van het MIRA II de relevante CSD-voorstellen alsook de korresponderende Nederlandse indicatoren gekoppeld. Naast het MIRA II is de implementatie van de werkgroep Agenda 21 ook een relevant project. Voor het Vlaamse Gewest zouden vooral inzake planning, educatie, biodiversiteit, huisvesting en atmosfeer op korte termijn enkele IDO's van de VN kunnen worden uitgetest. Op de derde plaats is er het VRIND-programma (Vlaamse Regionale Indicatoren), opgesteld door de dienst Planning en Statistiek van de Vlaamse Gemeenschap. In dit kader werden tot op heden een 70-tal indicatoren ontwikkeld en

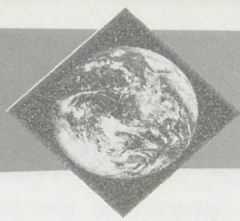
opgevolgd om een beeld te geven van de bevoegdheidssterreinen van de Vlaamse Gemeenschap. In het advies van de MiNa-Raad wordt dan ook getoetst in welke mate de CSD-sleutelindicatoren ook in het VRIND-rapport aan bod komen.

ONTWIKKELINGS-PROGRAMMA'S BELANGRIJK

Tenslotte benadrukt de MiNa-Raad het belang van de ontwikkelingsprogramma's voor nationale en regionale informatie-kapaciteit. Deze zijn immers verantwoordelijk voor het verzamelen van de noodzakelijke gegevens en stimuleren tegelijkertijd het wetenschappelijk onderzoeksproces. Het uitbreiden van de mogelijkheden voor informatieverzameling en het opbouwen van voldoende know-how inzake besluitvormingsprocessen is immers een belangrijke algemene voorwaarde voor het ontwikkelen van en werken met IDO's. De Raad moedigt de overheden dan ook aan zich in te schakelen in de internationale werkzaamheden, waar mogelijk het voortouw te nemen en zich in te spannen de resultaten zo snel mogelijk nationaal en Europees toe te passen.

• Marion Géron

SKIËN IN DE ALPEN. BRENGT DE LAATSTE EEN BLOEMPJE MEE?

Ze zijn uitgedost in de meest blitze wintersportkledij. Met een zelden waargenomen voorzichtigheid snoeren ze de nieuwste skilatten in een speciaal daarvoor ontworpen kist stevig vast op het bagagerek van de auto. Of, beter nog, potserig als een aangeklede sneeuwman met snowboots aan, wachten ze met een stel hippe 'snowboards' op de trein richting sneeuw... Wintersport mag dan al avontuurlijk zijn, de impact van tienduizenden scheurende skilatten op natuur en milieu is niet gering. Alle skipistes dicht? Realistisch als we zijn, weten we wel beter. Wanneer je tijdens een bergvakantie met een aantal tips rekening houdt, dan zijn we ongetwijfeld al een eind op de goede weg. Milieurama snoert voor een keertje de skilatten stevig aan...

Ondanks de opkomst van een aantal skipistes in Oost-Europa, kiest het overgrote deel van de wintersporters toch nog altijd voor een skivakantie in de Alpen. Wanneer we er de zomertoeristen bijtellen, dan blijkt dat de Alpenlanden jaarlijks 100 miljoen toeristen te verwerken krijgen. Het zal dan ook geen verrassing zijn dat dit grootschalig toerisme het berglandschap van de Alpen reeds zware schade heeft toegebracht. De ongebreidelde bouw van restaurants, hotels, skiliften en nieuwe wegen heeft de authentieke aantrekkingskracht van dit natuurgebied reeds verregaand aangetast. Toenemende erosie, watervervuiling en zure neerslag zijn er een triest gevolg van. Bovendien zijn de Alpenbossen extra-gevoelig voor zure neerslag, de bosbodems zijn immers niet in staat om het zuur voldoende te neutraliseren. De karakteristieke schoonheid van het Alpenlandschap is door het massa-toerisme al voor een groot stuk verdwenen. Wanneer er niet snel iets verandert, dan ziet het er steeds meer naar uit dat de Alpen door de eigen toeristische industrie de strop worden aangeboden. Tourism destroys tourism...

EROSIEGEVAAR NEEMT TOE

Het massatoerisme in de Alpen kwam op gang omstreeks 1960. De eerste hotels werden gebouwd en massa's toeristen kwamen per auto naar de Alpen om er te skiën. Was er in de jaren '30 amper één toeristenbed per inwoner, dan zijn dat er nu al meer dan vijf geworden. Skiën doe je bovendien niet op een paar vierkante

meter. Wil je op je skilatten wat indruk maken, dan heb je al gauw enkele honderden meters nodig. Naar schatting zouden er de voorbije jaren al 40.000 pistes zijn aangelegd en 14.000 skiliften zijn gebouwd. De bouw van dat alles neemt vanzelfsprekend steeds meer ruimte in beslag. Hoeveel bomen hiervoor gesneuveld zijn, is niet te berekenen. Wel staat vast dat de boomkap ook het erosiegevaar doet toenemen. Niet alleen de skiërs zelf maar ook de pistemachines en de bulldozers om sneeuw te ruimen, zorgen ervoor dat het plantendek iel wordt. De sneeuwlaag wordt samengeperst en verwordt al vlug tot een ijslaag die in de lente traag ontdooit. Het barre klimaat en korte groeiseizoenen zorgen ervoor dat planten nog vlugger kunnen verdwijnen dan bij ons. Het landschap op de pistes mag er in de winter dan al idyllisch uitzien, in de zomer zijn het kale, onaantrekkelijke hellingen die de zomerse toerist naar andere plekjes voor zijn wandelingen doet uitzien.

MET EEN KANON OP DE SKI'S

De uitbaters van skipistes doen er ook alles aan om het de skiërs naar hun zin te maken door bijvoorbeeld sneeuwkanonnen in te zetten die het skiën, uiteraard op een kunstmatige manier, mogelijk maken. Zelfs wanneer er op bepaalde plaatsen onvoldoende sneeuw ligt. Zo'n sneeuwkanon zet een hoeveelheid water onder hoge druk en zorgt er op die manier voor dat het water wordt omgezet in sneeuw-kristallen. Zal het u verbazen dat zo'n

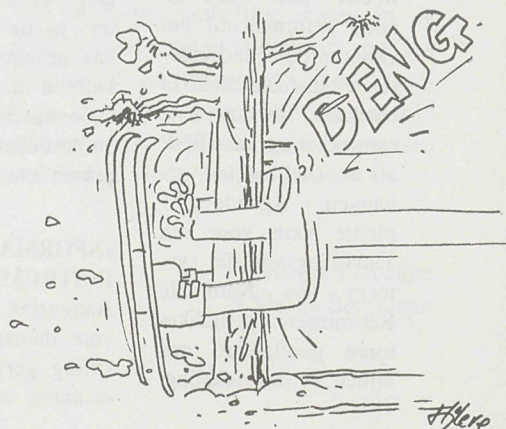
sneeuwkanon nogal wat water en energie verbruikt? Het waterverbruik varieert van 1.000 tot 3.000 liter water per minuut. Naast het waterverbruik is ook het energieverbruik gigantisch. Eén groot sneeuwkanon verslindt in een halve nacht evenveel energie als een gemiddeld vierpersoons-huishouden in een heel jaar. Het spreekt voor zich dat het inzetten van sneeuwkanonnen onnodig is. In plaats daarvan kunnen de pistes waar de sneeuw meestal te dun ligt (naar de valleien toe), beter gesloten worden.

Het spreekt voor zich dat ook de plaatselijke bevolking in de Alpen nogal te lijden heeft onder de toename van de wintersport. Het aantal sneeuw- en grondlawines neemt schrikbarend toe. Uit onderzoek in Oostenrijk blijkt dat het aantal catastrofes ten gevolge van erosie in 1949 'slechts' 34 bedroeg. In '74 waren er al 84 catastrofes en tien jaar later was dat aantal opgelopen tot 200. De gemiddelde skiër is zich van deze problematiek nauwelijks bewust. Toch kunnen sneeuwlawines ook worden veroorzaakt door skiërs die zich buiten de pistes wagen.

VAN LANDBOUW NAAR TOERISME

De opkomst van het toerisme bleef ook niet zonder gevolgen voor de landbouw in de berggebieden. Om de concurrentie met de landbouw in de valleigebieden aan te kunnen, wilden steeds meer 'bergboeren' aanvankelijk werk maken van een intensieve landbouw. Een te grote intensivering zowel als een te grote extensivering van de landbouw in de bergen is echter nefast. Als de landbouw wegvalt, dan vervallen ook de terrassen, wordt de

MILIEUVRIENDELIJK SKIËN =
SKIËN ZONDER DE FAUNA EN FLORA
SCHADE TOE TE BRENGEN

humus niet meer naar boven gebracht en neemt de erosie op de voormalige weidegronden toe. Schaalvergroting, gepaard met intensievere landbouwmethoden, is dus maar beperkt mogelijk in de bergen. Heel wat landbouwers vonden echter een vervangend inkomen via een job in de toeristische sektor. Anderen schakelden over op biologische landbouw. Nog anderen deden inspanningen om landbouw en toerisme op een duurzame manier te laten samengaan, bijvoorbeeld door de promotie van kleinschalig verblijfstoerisme op de hoeve.

KEURMERK NOODZAKELIJK

Het mag dan ook geen verrassing heten dat de bevolking van de Alpengebieden zich resoluut verzet tegen maatregelen die het massatoerisme aan banden leggen. Het toerisme zorgt immers rechtstreeks en onrechtstreeks voor één derde tot de helft van de banen. In sommige streken ligt dat aantal nog hoger. Om de milieusituatie in de Alpen te verbeteren

Met het Green Line-programma streeft Colruyt naar :

- meer aandacht en respect voor het leefmilieu;
- meer milieuvriendelijke produkten;
- duidelijke informatie over die produkten;
- meer milieuvriendelijk werken binnen de eigen organisatie.

COLRUYT

laagste prijzen in voeding

hebben de zeven Alpenlanden gezamenlijk een Alpenkonventie uitgewerkt. In dit grensoverschrijdend verdrag worden strengere maatregelen en overeenkomsten op het gebied van toerisme en verkeer voorzien. Voor de konsument zou een meer milieubewuste recreatie en toerisme ook mogelijk worden door het kie-

zen voor een milieuvriendelijk keurmerk. Het zou dan mogelijk zijn om bij de keuze van reisorganisatie en bestemming beter rekening te houden met natuur en milieu.

• Martine Langen

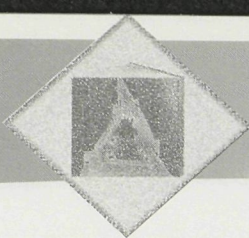
10 TIPS VOOR EEN MILIEUVRIENDELIJKE BERGVAKANTIE.

Moeten we vanaf vandaag de Alpen links laten liggen? Kunnen we onze bergschoenen maar beter in de kast laten staan en onze skilatten als bonestaak gebruiken in ons biologisch tuintje? Helemaal niet, toerisme kan ook op een duurzame manier. Je kan immers genieten van bergwandelingen of skipistes zonder fauna en flora te bedreigen. Mits je rekening houdt met een aantal randvoorwaarden. Milieurama geeft je enkele tips om op een milieuvriendelijke manier de bergen in te trekken.

1. Wanneer je naar de Alpen reist, kies dan voor het openbaar vervoer. Hetzelfde geldt voor je verblijf ter plaatse. Maak zoveel mogelijk gebruik van trein, bus of tram. Hierdoor vermijd je lawaai en luchtverontreiniging. Bovendien kom je op die manier makkelijker in contact met de plaatselijke bevolking.
2. Probeer zoveel mogelijk buiten het hoogseizoen op vakantie te gaan. Op die manier wordt de druk in bepaalde vakantieoordn niet te hoog. De voorzieningen blijven dan beter benut en extra-uitbreidingen in het hoogseizoen worden dan onnodig.
3. Als je gaat skiën, blijf dan altijd op de pistes. Buiten de pistes is er niet alleen gevaar voor lawines, op die manier zorg je er ook voor dat wilde dieren niet onnodig opgeschrikt worden. Neem die pistes die nog over een voldoende dikke sneeuwlaag beschikken. Wanneer je gaat skiën op dunne sneeuwlagen snijden uw ski's als messen over het plantendek. Kies bovendien voor skigebieden waar geen sneeuwkanonnen worden ingezet.
4. Doe niet mee aan de nieuwe trends om ook in lente en zomer te skiën, aan helikopterskiën te doen of om 's avonds onder fel licht op de latten te gaan staan. Zo voorkom je milieuvuiling, de wilde dieren worden zo in de hoogste bergtoppen niet verstoord en lichtvervuiling wordt zo vermeden. Doe ook niet mee aan meerdaagse toer-skitochten die ongerepte gebieden aantasten. Kies eerder voor langlaufen. Dat gebeurt meestal op bestaande paden en is dus minder natuurverstorend.
5. Zorg ervoor dat ook de plaatselijke bevolking mee kan genieten van de voordelen van het toerisme. Op welke manier? Door bijvoorbeeld je inkopen te doen in de kleinere dorpen zodat het geld rechtstreeks bij de bergbevolking terechtkomt.
6. Laat tijdens je wandelingen of skitochten nooit afval rondslingeren. Zorg er ook voor dat je berghut degelijk opgeruimd is wanneer je die verlaat. In de meeste Alpendorpen is er ook een beperkte vorm van gescheiden inzameling (glas, PET,...) mogelijk. Doe eraan mee.
7. Ga niet wandelen met de radio luid aan, maar luister naar de immense stilte in het berggebied. Op sommige skipistes is er jammer genoeg konstant luide muziek te horen. Laat die pistes gerust links liggen.
8. Probeer niet om met de auto op de meest onbereikbare plaatsen te raken. Zo voorkom je bodemschade en ga je onnodige parkingaanleg tegen.
9. Blijf in de zomer op de paden en snij geen bochten af want dat leidt tot het verdwijnen van planten en tot extra-erosie. Doe ook niet mee aan de mountainbike-rage buiten de paden.
10. Het beleid in de Alpenlanden zelf is natuurlijk ook doorslaggevend. Bouwvergunningen voor wegen en hotels mogen niet zomaar afgeleverd worden. Probeer de plaatselijke aankoop van natuurresevaten en nationale parken te steunen.

Wie meer wil weten over natuur, milieu en toerisme in de Alpen en wat je zelf kan doen, kan contact opnemen met de Nederlandse Milieu Groep Alpen (NMGA), Tel. 00.31.40.281.47.84.

NIEUWE BOEKEN

De prijs van een reis,

Rathenau Instituut Den Haag,
Tel. 00.31.70.342.15.42, 1995, 80 p., ISBN
90-346-31-982, 20 gulden, boekhandel.

De studie wil een bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat en het politiek beleid omtrent het personenvervoer in Nederland. Eén van de instrumenten om de negatieve effecten van de toename in mobiliteit te beperken is het beïnvloeden van de prijs. Een aantal toekomstscenario's werd gebruikt als materiaal voor een debat tussen burgers, belangenorganisaties en politici, met de bedoeling het vastgelopen gesprek weer op gang te trekken.

Milieu en huishouden: catalogus,

Landelijk Informatiepunt Natuur- en Milieu-
educatie Nederland, 1995, 19 p., 5 gulden, te
bestellen bij MilieuBoek (zie kader).

Wie informatie zoekt over milieuvriendelijk huishouden stuit meestal op enkele allesomvattende standaardwerken.

Daarnaast kan het ook nuttig zijn om per deelgebied aanvullende informatie op te zoeken. In deze catalogus staan alle soortgelijke werken netjes op een rijtje.

Economische schade als gevolg van verzuring en vermisting door de landbouw,

Jeroom Remmers, Stichting Natuur en Milieu
te Utrecht, Tel. 00.31.30.331.328, 1995, 27
p., ook te verkrijgen bij MilieuBoek.

Dit rapport geeft op basis van literatuuronderzoek en gesprekken met deskundigen uit de sector een schatting van de economische schade in 1995, in 2000 en op langere termijn (tot 2100). De auteur geeft zowel de directe schade als de afgenomen waarde aan. De totale externe kos-

ten door vermisting en verzuring door land- en tuinbouw bedragen in 1995 ongeveer 1 miljard gulden, in 2000 al 1,3 miljard gulden en op langere termijn loopt dit bedrag op tot 2,1 miljard gulden per jaar.

Een beleidsvisie voor het herstel van waterlooptypen in Vlaanderen,

Anik Schneiders en Carine Wils, UIA, in
opdracht van Aminal Brussel, afdeling water
Tel. 02/507.67.82, 1995, 28 p. plus kaarten.

Niettegenstaande de bekkencomitees en de goede intenties van de overheid om ook het kwantitatief waterbeheer van onze beken te verbeteren, is daar nog niet veel van terecht gekomen. Voor heel Vlaanderen werd daarom de 'natuur'-waarde van onze waterlopen op kaart gezet. Naargelang o.a. de huidige en toekomstige natuurwaarde, de ligging in 'groen'gebieden en de funktietoekenning (viswater, drinkwater,...) werden die waterlopen aangeduid die het eerst door de overheid aangepakt moeten worden.

Openbaarheid van bestuur in Vlaanderen, België en de Europese instellingen,

KU Leuven, Instituut voor Administratief
recht, Tel. 016/32.52.01, referatenboek stu-
diedag 22 september 1995.

Openbaarheid van bestuur, een steeds terugkerend veelbesproken thema, werd op deze studiedag uitgediept. Prof Boes heeft het over de federale bevoegdheidsverdeling en Prof D'Hooghe over de Vlaamse situatie. Daarnaast bijdragen over het spreekrecht van de ambtenaar, over provinciale en gemeentelijke openbaarheid van bestuur, ombudsdiensten, de

kommissie voor de toegang tot overheidsdocumenten, de archiefwetgeving en de Europese situatie.

Handboek evenementen en milieu,

Afvalpreventie team Zuid-Holland in Den
Haag, verspreid door M.H.P. Maarn, Tel.
00.31.343.441.585, 1995, 94 p., ISBN 90-
9008277-8, 25 gulden, boekhandel.

Dit handboek helpt bij het milieuvriendelijk organiseren van kulturele manifestaties. Vooral bij grootschalige manifestaties in de buitenlucht is de milieuschade vaak niet te overzien. Wegwerpbekers, folders en etensresten vind je terug in het gras. Voordelig is dat de bruikbaarheid van de voorgestelde milieuvriendelijke maatregelen getest werden bij zes grote evenementen in Nederland (Jamboree, popfestivals, e.d.)

Milieuzorgsystemen, K.VIV,

Genootschap milieutechnologie te
Antwerpen, Tel. 03/216.09.96, 1995, 1000 fr.

Verslag van de gelijknamige studiedag van 5 oktober 1995 die voornamelijk tot doel had om de Europese verordening terzake (EMAS) over te brengen via praktijkvoorbeelden. Verschillende sprekers belichten de toestand in Vlaanderen en in Nederland, een relaas van Bayer Antwerpen, het waarom van een milieuzorgsysteem, met praktijkvoorbeelden in chemie-, metaal- en voedingssector.

Introductie van milieuvriendelijke bouwmaterialen: inventarisatie van knelpunten in de bouwpraktijk,

TNO Preventie en gezondheid, Leiden, Tel.
00.31.71.18.18.18, 1995, 101 p., 27,85 gul-
den.

In Nederland is het duurzaam bouwen langzaam gemeengoed geworden. Maar praktische knelpunten zijn er volop,

DE MILIEUBIBLIOTEEK VAN BBL

De milieubibliotheek is open **elke maandag en dinsdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur**. Op woensdag enkel op afspraak. Je kan er meer dan 13.000 boeken en 300 tijdschriften inkijken, er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte documentatieaanvragen, zoals kopieën van tijdschriftenartikels uit de Temalijst, worden opgestuurd tegen 5 frank per kopie.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij: MilieuBoek
Postbus 18169 • NL-1001 ZB Amsterdam • 020/624.49.89. • MilieuBoek heeft een Belgisch rekeningnummer.

Je kan steeds publikatielijsten van bepaalde thema's aanvragen (100 frank per tema en 10 frank per blad).

waarop dit rapport onderzoekt welke mogelijkheden en belemmeringen er zijn bij de introductie van duurzame bouwmaterialen. Op basis van literatuur en via gevallenstudies van komposttoiletten, cellulose-isolatie, chemisch verduurzaamd naalddhout en anhydriet-gebonden gietvloeren worden konklusies getrokken.

De gemeente in kaart,

Gemeentekrediet, Tel. 03/220.43.31 bij UFSIA Antwerpen, Sekretariaat Departement Sociologie en Sociaal Beleid, 1995, 413 p., ISBN 90-5066-144-0, boekhandel.

Dit boek is een draaiboek voor de opbouw van een gemeentelijke planologische databank. De methode werd getoetst aan de praktijk voor een doorsnee gemeente in Vlaanderen. Indien de gemeenten meer aan ruimtelijke planning zouden doen in de toekomst, is een planologische databank een must. De handleiding is direct bruikbaar voor alle gemeenten in Vlaanderen.

Wetboek Afval en water,

Vlarem I en Vlarem II, uitgave Kluwer Rechtswetenschappen te Antwerpen, J. Heyman en L. Smout, Tel. 0800/14500 (gratis), edities 1996, respectievelijk 574 p., 238 p. en 896 p., boekhandel.

Vernieuwde edities van het handige wetboek afval en water, alsook de gewijzigde Vlarem-versies met handige trefwoordenlijsten zodat je in een mum van tijd het juiste wetsartikel beet hebt.

Paperclip MAP,

Jos Gysels, uitgave SEVI te Brussel, Tel. 02/513.18.27, 1996, 33 p., 96 fr, inkl. verz.

Het Mest Aktie Plan is eindelijk van kracht. Na jarenlang getouwtrek werd een fel afgezwakte versie goedgekeurd. Het SEVI heeft gepoogd om een bondige samenvatting te geven van enerzijds de inhoud van het MAP en anderzijds een beetje achtergrondinformatie ter beoordeling van het MAP.

Infobrochure Mestaktieplan,

Vlaams Agrarisch Centrum te Melle, Tel. 09/231.75.25, 1996, 22 p., 250 fr.

Vanuit de boerenbond VAC is ook een MAP-brochure uit de bus gekomen. Het VAC pleit al jaren voor een milieuvriendelijker gezinsveeteeltbedrijf en is in die doelstelling dikwijls partner van de milieubeweging. De brochure is veel praktijkgerichter dan deze van het SEVI en in die zin ook bruikbaar voor plaatselijke milieu-organisaties.

• Martine Langen

• Aanwinstenlijst van de milieubibliotheek •

De stapel boeken en andere literatuur die maandelijks de bibliotheek van de Bond Beter Leefmilieu bereiken, blijft onophoudelijk groeien. Om de rubriek **Boek en Milieu** overzichtelijk te houden bespreken we voortaan slechts een **selectie**.

Een **volledig overzicht** van nieuw materiaal vind je voortaan in de **Aanwinstenlijst**, een tweemaandelijks publicatie van het documentatiecentrum van de Bond Beter Leefmilieu, Indocel vzw.

Je kan je eenvoudig telefonisch of via onderstaande bon abonneren. Ons telefoonnummer is 02/539.22.17. En dit ons adres: BBL, Indocel vzw, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel.

- ☐ Ik wens een abonnement op de Aanwinstenlijst en stort 600 frank (lidverenigingen betalen slechts 400 frank) op rekeningnummer 001-1475409-18 van BBL, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.
- ☐ Ik wens eerst een proefnummer te ontvangen van de Aanwinstenlijst

Naam :

Straat & nr.:

Postnr. & Gemeente :

TEMALIJS ONT GEDRAG IN HET VERKEER

- Tijdschriftenartikels -

De irrationele reiziger.

In Verkeerskunde, 1990 nr.11, p. 522-526.

Voorlichting en verkeersgedrag.

In Verkeerskunde, 1991 nr.2, p. 30-37.

Gedragsbeïnvloeding via economische instrumenten.

In Verkeerskunde, 1991 nr. 4, p. 22-37

Vervoerwijzekeuze: een kwestie van gewoonte?

In Verkeerskunde, 1994 nr.1, p. 40-44.

Waarom geen auto?

In Verkeerskunde, 1994 nr.11, p. 34-38

Mobiliteitsmonitor geeft richting aan beleid.

In Verkeerskunde, 1995 nr.4, p. 22-26.

(Over een meet- en evaluatie-instrument voor gedragsbeïnvloeding bij het vervangen van de auto door fiets of openbaar vervoer)

Sleutelen aan gedrag.

In Verkeerskunde, 1995 nr.6, p.16-18.

Verkeersveiligheid en energiegebruik bij ondernemingen.

In Verkeerskunde, 1995 nr.6, p. 16-18.

(Over een project om automobilisten via de werkgever aan te zetten tot veiliger en zuiniger rijgedrag)

- Boeken en rapporten -

Perspectieven voor 15 miljoen fietsers: de fiets, het vervoermiddel van de toekomst.

Uitgave Fietsersbond, Woerden, 1990.

Mobiliteit en transport.

Uitgave KUL, Koning Boudewijnstichting, 1991.

Handboek sociale verkeerskunde.

Uitgave Van Gorcum, Maastricht, 1989, ISBN 90-232-2269-5.

Gedragsbeïnvloeding van de automobiliteit.

Uitgave Werkgroep energie- en milieuonderzoek, Leiden, 1988.

Beïnvloeding van de automobiliteit door massamediale voorlichting.

Uitgave Fietsersbond, Woerden, 1988.

Beweging in het milieugedrag van jongeren.

Uitgave Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 1993.

Autobezit en autogebruik: een inventarisatie van invloedsfactoren en instrumenten.

Uitgave Wetenschapswinkel UvA, Amsterdam, 1986.

Stilstaan bij mobiliteit: acht visies op de rol van de mobiliteit in de toekomstige samenleving.

Uitgave Garant, Leuven, 1994.

BOND BETER LEEFMILIEU (BBL)

ZOEKT VOOR ZIJN DOKUMENTATIECENTRUM EEN (M/V)

DYNAMISCHE 50-er

Voor algemene ondersteunende taken gedurende (minstens één dag per week.

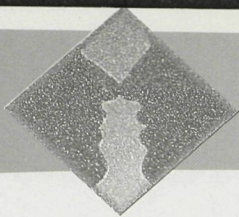
Vereisten:

- kennis en/of interesse in boeken en/of natuur en milieu
- woonachtig in de omgeving van Brussel

Inlichtingen:

BBL, Martine Langen, elke maandag en dinsdag, 02/539 22 17.

PRO & CONTRA

Dirk Van Regenmortel, BBL-opdrachthouder:

Wij willen de gemeenten op het hart drukken om de vraag om Electrabel-aandelen te kopen grondig te onderzoeken. Anderzijds vragen we om ook voorbehoud te maken bij een langdurige verlenging van de kontrakten binnen gemengde interkommunales. We hebben daar twee goede redenen voor.

De eerste is natuurlijk een zuiver milieu-argument. Als een gemeente aandelen koopt van de elektriciteitsreus wordt ze medeverantwoordelijk voor de zware milieu-impakt die elektriciteitsproductie sowieso heeft. Indien je het even vlot door de bocht formuleert wordt de gemeente dus mede-eigenaar van het nucleair passief en van bergen radio-actief afval. In Groot-Brittannië draait het anders uit: daar weigerde de privé-sektor te investeren in de kerncentrales van de overheid, juist wegens de enorme kosten voor de afbouw van kernenergie.

De andere reden waarom we hen vragen geen participatie te nemen is net als het vorige een milieu- én een financieel argument. Door mee te werken aan de verankering van Electrabel in Vlaanderen wordt de gemeente van hen afhankelijk. En dit terwijl Europa grondig werk maakt van een open Europese energiemarkt waar de distributie onafhankelijk gebeurt van de productie. Door de gemeenten anderzijds een langdurig contract te laten ondertekenen voor de distributie, wil Electrabel natuurlijk haar positie als monopolist consolideren. Wij vragen de gemeenten zeker geen langdurig contract aan te gaan, gelet op de nakende Europese hervormingen. We vragen ook dat de gemeente een degelijk, onafhankelijk onderzoek laat doen tussen de dividenden die gemengde en zuivere interkommunales afleveren. Het voorbeeld van Aartselaar spreekt hier boekdelen. Hun dividend voor gas verdubbelde gewoonweg na de overstap naar een zuivere interkommunale.

Voor ons kan het in feite niet dat een zo belangrijk contract passeert zonder dat er een financiële, maatschappelijke en politieke discussie, lokaal, regionaal en op Belgisch nivo komt. Het gaat hier om een enorm belangrijke maatschappelijke diensverlening, die daarenboven enorme milieu-implicaties kent. Wij vragen gemeenten dus een overdachte beslissing te nemen, waarmee ze toekomstige generaties niet belasten.

GEMEENTEN EN ELECTRABEL: PARTICIPATIE OF NIET...

De problematiek van de elektriciteitsdistributie in België staat weer volop in de belangstelling. De distributie van elektriciteit aan klanten met een vermogen tot 1.000 kW is een wettelijk monopolie van de gemeenten. Daarbij zijn er 3 mogelijkheden. Ofwel wordt de elektriciteitsdistributie autonoom door de gemeente georganiseerd. Daarnaast kan een gemeente in een zuivere interkommunale ook samenwerken met andere gemeenten. En tenslotte kan een gemeente ook kiezen om haar elektriciteitsdistributie te organiseren in een gemengde interkommunale. In dat geval wordt samengewerkt met andere gemeenten én met een privépartner, in de praktijk is dat altijd Electrabel. Precies daar knelt het schoentje. Electrabel is goed voor ongeveer 80% van de elektriciteitsdistributie in België' en wil die positie graag consolideren door de statuten van de gemengde interkommunales te herzien. De gemeenten worden aangemaand om samen 5% van de Electrabel-aandelen te kopen én worden gevraagd om de overeenkomst met Electrabel nu al met 18 jaar te verlengen. Stof voor discussie...

Patrick H. De Vos, hoofd van de dienst Communicatie Electrabel:

De Bond Beter Leefmilieu is goed geplaatst om vast te stellen dat Electrabel, in samenwerking met de gemeenten in gemengde interkommunales als eerste massaal en algemeen rationeel energiegebruik heeft gepropageerd. Het toepassen van Rationeel Energiegebruik (REG) blijft een individuele keuze. Electrabel spant zich voortdurend in om de REG-reflex alert te houden.

In tegenstelling tot andere organisaties heeft Electrabel de spaartarieven met de daarbijhorende meterapparatuur algemeen ingang doen vinden. Deze synergie tussen distributie en productie bespaart enorme hoeveelheden brandstoffen en bevordert derhalve het leefmilieu. Daarnaast heeft ons land de laagste sociale tarieven in Europa en een tarief 'laag gebruik', dat de andere Europese landen ons benijden. Deze tarieven zijn mogelijk dankzij de grootschaligheid van Electrabel in ons land (maar slechts 4% in Europa) en de samenwerking met de gemeenten over het ganse grondgebied over alle partijpolitieke grenzen heen. De elektriciteitsproductie in België is verantwoordelijk voor slechts 18,5% van de CO₂-uitstoot in ons land. Uiteraard is dit samen met Frankrijk het laagste percentage van Europa omwille van kernenergie. Op dit ogenblik zijn enkel de gemeenten die lid zijn van de zuivere interkommunale SPE, rechtstreeks medeproducent van kernenergie. Electrabel en SPE betalen aan NIRAS (Nationale Instelling voor Radioactief Afval en Verrijkte Splijtstoffen) de nodige bedragen voor de definitieve behandeling en opslag van kernafval. Deze operatie is financieel geregeld.

Via een 5% financiële participatie van de gemeenten in het kapitaal van Electrabel zal de grootste beursgenoteerde onderneming van België in het land verankerd blijven.

Electrabel heeft er zelf alle belang bij om samen met de gemeenten REG te blijven bevorderen om samen op lange termijn overinvesteringen te vermijden, zowel in de productie als in de distributie.

Gezien de Bond Beter Leefmilieu leugachtige informatie de wereld instuurde en een eenzijdig partijpolitiek standpunt innam in strijd met de eigen statuten, zal Electrabel tot nader bericht alle steun aan Bond Beter Leefmilieu staken.

MILIEU-EDUCATIEF PAKKET VAN DE VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

WIE IS *Floepje* ?

Floepje is een eigenaardig diertje. Hij kan vliegen en zwemmen. Om gezond te kunnen leven, heeft hij wel schoon water en zuivere lucht nodig.

Hij speelt de hoofdrol in een milieu-educatief pakket dat door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wordt uitgegeven.

Het educatieve project van de VMM richt zich tot het basisonderwijs en het secundair onderwijs. Voor elke graad worden voor leerlingen en leerkrachten afzonderlijke lesbladen gemaakt over de water- en de luchtproblematiek.

Eerst komt het basisonderwijs aan de beurt, maar tegen eind 1996 moet de hele waaier klaar zijn.

EDUCATIEF MATERIAAL

Voor de kleuters en de 1e graad van het lager onderwijs zijn er de prachtige kinderboekjes "Floepje en het water" en "Floepje en de lucht". In de vorm van een kleurige handpop kan de leerkracht Floepje lijfelijk in de klas brengen. Voorts zijn er milieu-educatieve spellen, posters en video's.

De Vlaamse Milieumaatschappij bezorgt aan alle scholen kosteloos een kennismakingspakket. Wie meer materiaal wil, kan bijbestellen tegen kostprijs.

VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

De VMM is een overheidsinstelling die de kwaliteit van water en lucht voortdurend onderzoekt en maatregelen uitwerkt om die kwaliteit te verbeteren. De VMM coördineert ook het "Milieu- en natuurrapport Vlaanderen", waarin een overzicht wordt gegeven van de hele milieuproblematiek.

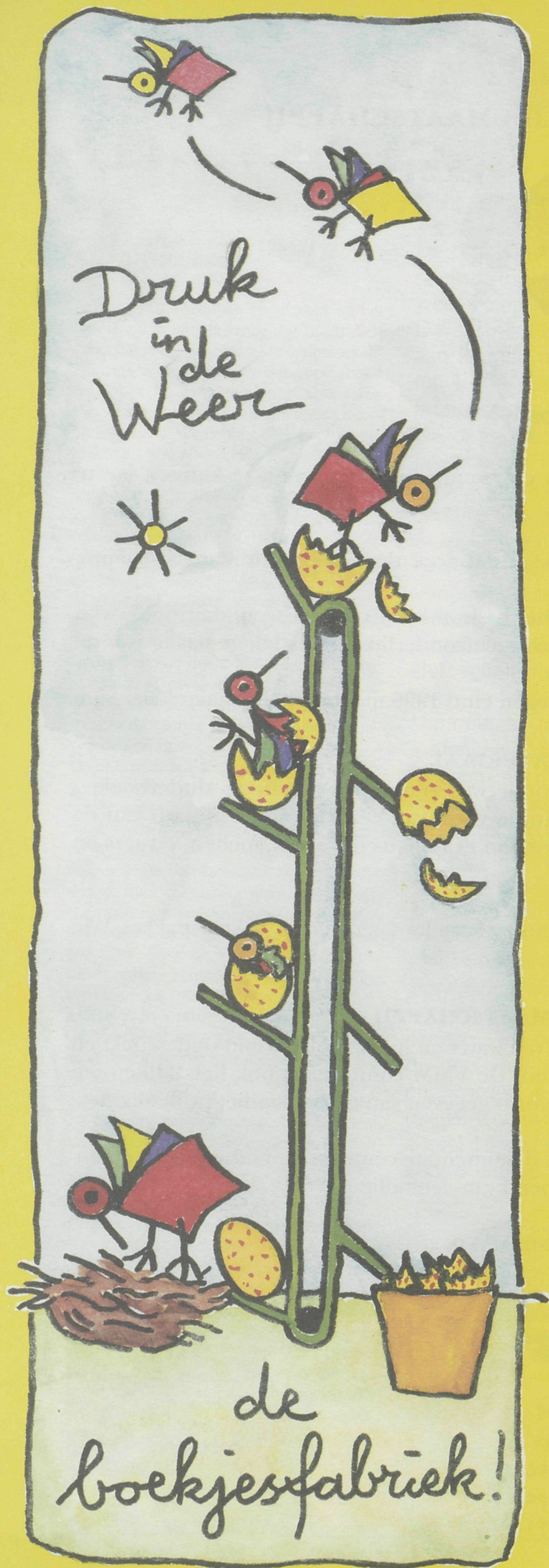
De Vlaamse Milieumaatschappij beschikt over een documentatiecentrum met tal van boeken en knipsels over onderwerpen i.v.m. leefmilieu.

VOOR MEER INFORMATIE :

VMM
POSTBUS 10
9300 AALST
TEL. (053) 72.64.77
FAX. (053) 71.10.78

Arbeid & Milieu vzw

ARBEID & MILIEU MAGAZINE

Arbeid & Milieu, het samenwerkingsverband tussen het Vlaams ABVV en de milieubeweging, wil een bijdrage leveren tot de realisatie van een samenleving die gericht is op duurzame ontwikkeling.

Het tijdschrift Arbeid & Milieu Magazine is daarbij een belangrijk hulpmiddel. Arbeid & Milieu Magazine gaat de moeilijke problemen bij het verzoenen van tewerkstelling en milieuzorg niet uit de weg.

Toch is Arbeid & Milieu Magazine geen blad voor specialisten. Het zit vol dossiers, actualiteit en handige informatie.

Arbeid & Milieu Magazine

verschijnt 5 keer per jaar.

Een jaarabonnement voor 1996 kost 600 fr.
en kan genomen worden door
overschrijving van dit bedrag op rekening:
001-1495955-97 van Arbeid & Milieu,
Waterloostraat 11, 2600 Berchem.
(tel. 03/218.74.72) met vermelding
"ABO 1996 + naam abonnee".

BOND BETER LEEFMILIEU IN CYBERSPACE?

Sinds eind februari kan je Bond Beter Leefmilieu ook bereiken met e-mail. Een ideale manier om op milieuvriendelijke manier teksten aan elkaar door te spelen.

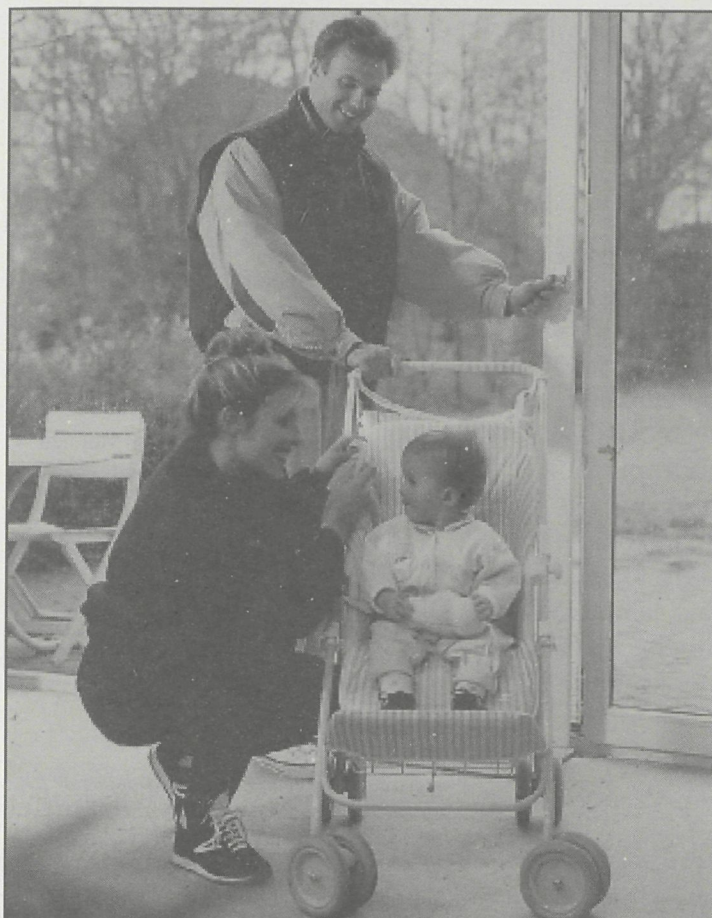
Je kan ons, Bond Beter Leefmilieu, ook op het internet terug vinden. Surf eens over de internetgolven naar ons toe via...

ONS E-MAILADRES:

bblv@pophost.eunet.be

ONS INTERNET ADRES:

<http://www.eco markt.nl/milinfo/bbl/>

Mijn spaargeld spaart de wereld.

Netwerk steunt projecten die werk willen maken van een beetje mens- en milieuvriendelijke wereld. Konkreet zet Netwerk zich in voor integratie, voor ondernemen op menselijke maat, voor alfabetisering, milieubeheer, emancipatie en noem maar op.

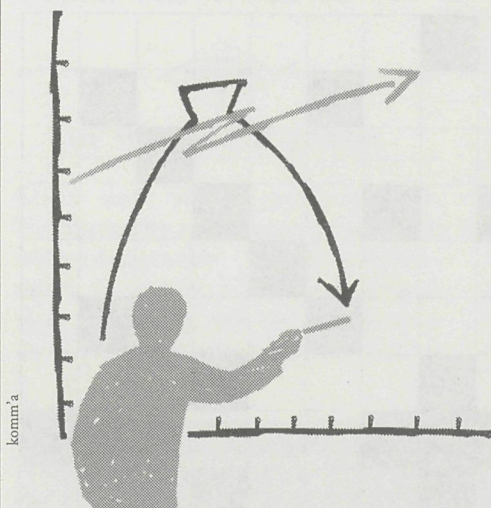
Netwerk haalt z'n fondsen voornamelijk uit het Krekelsparen, de bekende spaarformule in samenwerking met de ASLK. Voor iedere frank ingelegd op een Krekelspaarrekening belooft de ASLK Netwerk met een extra vergoeding van minimum 1%.

Maatschappelijk engagement is niet nieuw voor de ASLK: het maakt wezenlijk deel uit van haar beleid. Dat bewijst ze eens te meer met deze nieuwe ethische beleggingsformule: de Termijnrekening met Krekel-Certificaat. Daarmee blijft de ASLK de bank die kleur bekent.

 krekelsparen

 ASLK netwerk

IS UW MILIEUBALANS POSITIEF DIT JAAR ?

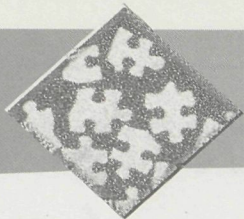
Steeds meer beïnvloedt het milieubeleid uw bedrijfskoers. Niet alleen een groeiend milieubewustzijn en een aangepaste regulering, maar ook economische motieven zijn hiervoor verantwoordelijk. Afval produceren is immers een verliespost. Preventie, sorteren en recyclen van afval zijn daarom nieuwe beleidswoorden.

Met de afvalstoffenplannen, vertaald naar sectoriële uitvoeringsplannen, voert de OVAM met de betrokken actoren een realistisch afvalstoffenbeleid. Met initiatieven zoals het PRESTI-programma (Preventie door Stimulering Schone Technologie) en systematische informatieverstrekking via wetenschappelijke databanken, biedt de OVAM u de gepaste instrumenten. Want samen kunnen wij streven naar een duurzame samenleving.

SAMEN ZORGEN WE VOOR EEN POSITIEVE MILIEUBALANS !

OPENBARE AFVALSTOFFENMAATSCHAPPIJ VOOR HET VLAAMSE GEWEST
KAN. DE DECKERSTRAAT 22-26 • 2800 MECHELEN
TEL. 015/20.83.20 • FAX 015/20 32 75

PUZZELEN

Deze maand zetten we onze aloude traditie van milieu-kruiswoordraadsels verder. Scherp je potlood, leg een woordenboek in je buurt en ga aan de slag. Wanneer je het kruiswoordraadsel korrekt hebt ingevuld, dan kan je makkelijk de onderstaande cijfer-letter-kombinatie vinden. We gaan ook deze keer op zoek naar een lidvereniging van de Bond. Gevonden? Schrijf jouw oplossing op een briefkaart en stuur die naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel. Met wat geluk haal je een BBL-boekenpakket in huis. En als dit een extra-smaakmaker mag zijn: net als Milieurama steekt ook het BBL-boekenpakket vanaf begin '96 in een nieuw kleedje... Vraag dat maar aan Darline Kempeneer uit Kaprijke en Filip Fleurbaey uit Kortenberg. Zij zijn de winnaars van onze december-puzzel en krijgen binnenkort hun boekenpakket thuisbezorgd.

HORIZONTAAL

1. Eendachtige vogel; Scandinavische herkauwer
2. Plaageest; Vlaktemaat; Vlaams cartoonist
3. Voltoid; Maand; Gebalk
4. Inheems roofdier; Persoonlijk voornaamwoord; Oosterlengte; Deel van een bol
5. Zwaar metaal; Vervoermiddel; Geldstuk
6. Gelofte; Engels telwoord; Bijenprodukt
7. Biochemische zuurstofvraag; Bies; Amerikaans auteur; Kever
8. Radioactief edelgas; Deel van de voet
9. Kippenloop; Wijfjesschaap; Vragend voornaamwoord; Koeiemaag
10. Hevig; Eerste vrouw, Nieuw (voorvoegsel)
11. Telwoord; Roofvogel; Kwaad
12. Veronderstelling; Mijnheer; kwaliteitsaanduiding voor wijn (afk.); Tennistern
13. Zilver; Groenblijvende plant; Dwarsmast
14. Slaapplaats; Nachtroofvogel; Synthetisch hormoon
15. Zwarte vogel; Tijdperk

VERTIKAAL

1. Deel van een zaadje; Watervogel
2. UNO-orgnasatie (afk.); Scandinavische munt; Spie
3. Spil; Afrikaan; Uiting van kou
4. Brandstof; Lidwoord; Muzieknoot; Ontkenning
5. Vlinderbloemige heester; Zonder vocht; Larve
6. Plastieksoort (afk.); Verenigde Naties;

- Binnen; Ongedurig; Aansporing tot zwijgen
14. Geladen atoom; Spaanse uitroep; IJzerhoudende grond
15. Deel van een kerncentrale; Hulp

Met behulp van de hierna gegeven letters kan de naam gevonden worden van een lidvereniging van de Bond Beter Leefmilieu.

J5 / C12 / H13 / A6 / J11 / O2 / F3 / M15 / L11 / F9 / G1 / A10 / N9 / M2 / I7 / O6 / E12

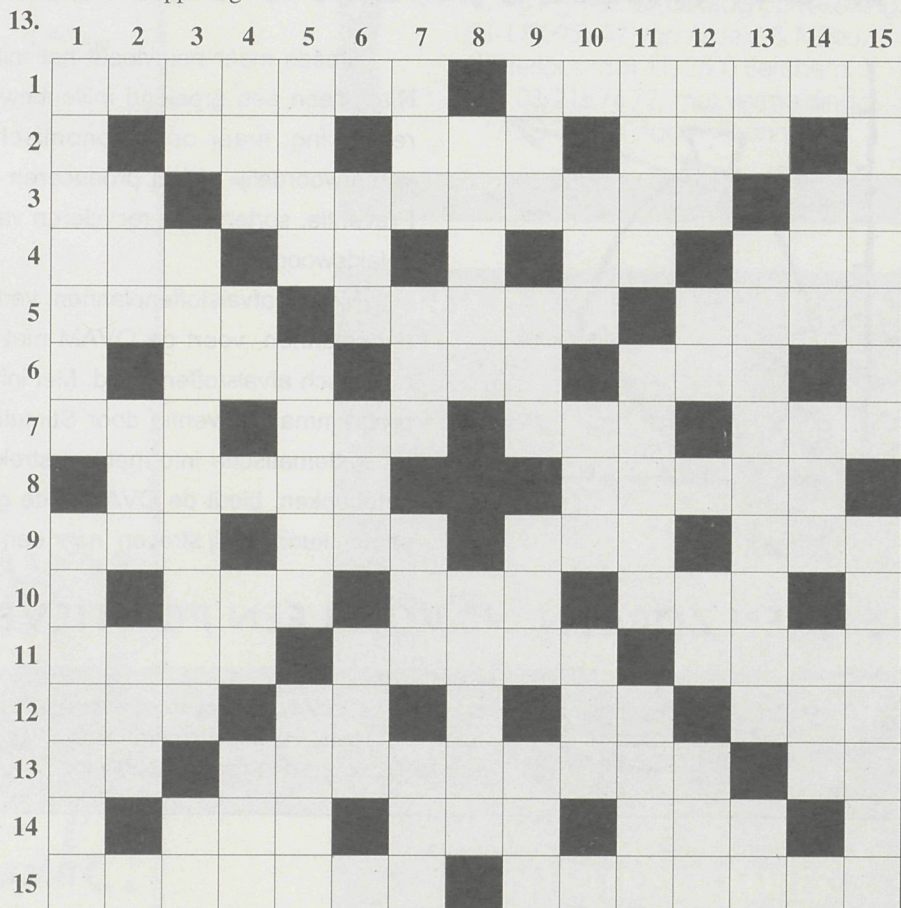
Oplossing van het december-nummer:

anaeroob / berggeit / chrysand / dopheide / effluent / framboos / geranium / heermoes / immissie / jubileum / kistkalf / lenssens / mestbank / nikotine / oudejaar / plastiek / quotient / ravotten / stalmest / tureluur / urineren / vuilboom / werchter / xylofoon / yaleslot / zuidpool.

Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming is de gezochte lidvereniging van bond beter leefmilieu.

• door Dirk Serneels

- Papegaai
7. Huisdier; Vurig paard; Europeaan; Windvrij
8. Neerslag; Italiaans komponist
9. Deel van een voertuig; Olm; Platte schudmand; Verheugd
10. Schriftelijk bewijsstuk; Uitroep van verrassing; Portugese wijnsoort
11. Plaats in de Rupelstreek; Europese Hoofdstad; Geheimschrift
12. Mannetjesbij; Moeder; Laafwater; Milieu-effektrapportage

JNM DENKT NA OVER DE SINT-PIETERSBERG

Op zaterdag 27 en zondag 28 april organiseert de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM) het Sint-Pieterbergsymposium. Die Sint-Pietersberg is een uniek natuurgebied dat zich uitstrekt over zowel Waals, Vlaams als Nederlands grondgebied. De bijzondere fauna en flora zijn het gevolg van de mergel die er aan de oppervlakte verschijnt. Tien jaar na een symposium over kalkgraslanden wil JNM vooruit kijken hoe de Sint-Pietersberg als onvervangbaar ekologisch monument integraal en duurzaam kan worden beheerd. Het enorme natuurwetenschappelijke belang en de onvervangbaarheid van de Sint-Pietersberg, en in het algemeen van kalkgraslanden, worden besproken.

Op zaterdag 27 april staan allerhande voordrachten en panelgesprekken op de agenda. Op zondag zijn dan weer een twaalfstal ekskursies voorzien.

Inlichtingen:

Jeugdbond voor Natuurstudie en

Milieubescherming (JNM),

Kortrijksepoortstraat 140, 9000 Gent,

Tel. 09/223.47.81., Fax. 09/223.28.05.

DE MODERNE HANNIBAL

Onder deze vlag organiseren ATB-Natuurvrienden op zaterdag 23 maart een 'Alpen-symposium' waarbij toerisme, milieu en verkeer in de Alpen centraal staan. Aanleiding voor het symposium is de onderscheiding tot 'Landschap van het

Jaar 1995/96' die de Natuurvrienden de Alpenregio op 16 juli 1995 toekenden. De Alpenbewoners zorgen ervoor dat hun streek als natuur- en recreatieruimte bewaard blijft zodat ook de rest van de Europese bevolking met volle teugen van haar mogelijkheden kan genieten. Bovendien worden de Alpen wel vaker als de ekologische ruggegraat van Europa bestempeld.

Het symposium vindt plaats vanaf 9u15 in het Huis van de Sport te Antwerpen.

Inlichtingen:

ATB-De Natuurvrienden vzw, Provinciestraat 53, 2018 Antwerpen, Tel. 03272.07.16.,

Fax. 03/235.51.42.

TWEDE NATUURSTUDIEDAG VAN DE WIELEWAAL

Nog op zaterdag 23 maart organiseert De Wielewaal zijn tweede Natuurstudiedag. Dit jaar staat het thema water centraal. Onder de noemer 'Water voor nu en later, levend water in onze Vlaamse beken' komen een trits onderwerpen aan bod. Zo wordt de ekologische toestand van de Vlaamse beken van wat dichterbij bekeken en wordt dieper ingegaan op onder andere thema's als de basisparameters van stromend water, visfauna, ijsvogels langs de Vlaamse beken,... De Natuurstudiedag gaat door in de Aula van de VUB te Etterbeek en inschrijven kan door 150 fr. te storten op rek. 000-0319785-73 met vermelding 'studiedag'. Aan de studiedag worden ook 5 provinciale praktijkdagen gekoppeld. Op zaterdag 20 april kan je terecht in West-Vlaanderen (Avelgem), op zaterdag 8 juni in Oost-Vlaanderen (Ename), op zaterdag 18 mei in Ant-

werpen (Kasterlee), op zondag 5 mei in Vlaams-Brabant en Brussel (Watermaal-Bosvoorde) en op zaterdag 22 juni in Limburg (Elslo in Nederland).

Inlichtingen:

De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout, Tel. 014/41.22.52., Fax. 014/43.96.51.

BETOING TEGEN VOORSTELLEN VANDE LANOTTE

Op zondag 31 maart organiseert het 'Platform voor de terugtrekking van het wetsontwerp Vande Lanotte' een nationale betoging in Brussel. Het Platform groepeerd meer dan 220 organisaties en wil met de manifestatie een duidelijk signaal geven aan de politieke wereld om de wetsvoorstellen van minister van Binnenlandse Zaken Johan Vande Lanotte alsnog in te trekken. Volgens het Platform zijn de ontwerpen een beperking van de rechten van alle vreemdelingen, in het bijzonder die van de kandidaat-vluchtelingen en buitenlandse studenten. Bepaalde aspecten van de wetsvoorstellen, zoals de opsluiting van kandidaat-vluchtelingen in gesloten centra of het terugsturen met charter-vliegtuigen, zijn volgens het Platform niet alleen onmenselijk maar ook in tegenspraak met de geest van de Konventie van Genève. De manifestatie van zondag 31 maart vertrekt aan de Vooruitgangstraat (Noordstation) om 14u.

Inlichtingen:

Platform voor de terugtrekking van het wetsontwerp Vande Lanotte, Poststraat 37,

1210 Brussel, Tel. 02/218.23.71.,

Fax. 02/219.69.59.

MILIEURAMA
16DE JAARGANG • MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE

Bond Beter Leefmilieu, Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel, Tel. 02/539.22.17., Fax:
02/539.09.21.

ABONNEMENTEN

70 Bcf (los nummer), 650 Bcf (jaarabonnement),
800 Bcf (buitenland), 1300 Bcf (steunabonnement)
op rekeningnummer 001-1475409-18
van de Bond Beter Leefmilieu vzw.
Lidverenigingen van BBL kunnen hun leden een
voordelig kombi-abonnement aanbieden.

HOOFDREDAKTEUR EN
VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Lieve Grauls, Overwinningstraat 26, B-1060
Brussel

EINDREDAKTEUR

Piet Decoster

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER:

Pascal Bungeneers, Stefaan Claeys,
Rik De Baere, Piet Decoster, Bram Dousselaere,
Marion Geron, Lieve Grauls, Erik Grietens,
Danny Jacobs, Martine Langen, Bea Lootens,
Bart Martens, Dirk Serneels,
Sandra Van Aerschoot, Jan Vanhee,
Mauricette Van Houdt, Dirk Van Regenmortel,
Tom Vermeersch, Karla Schoeters

FOTO'S

Frans Geys, Gert Jochems, Luc Verhaegen

ILLUSTRATIES

Hilaire

VORMGEVING

KODE • Koen Theré

PRE PRESS

Fotografure FM

DRUK

Pandava Ekeren

COPYRIGHT

Overname van artikelen wordt aanbevolen, mits
bronvermelding.

Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de
inhoud van de opgenomen advertentie.

Milieurama wordt gedrukt op niet-gebleekt kringlooppapier, de kaft is niet chloorgebleekt en de inkt is op vegetale basis.

Het standpunt van Professor E. Cologic

Op de agenda : CFK's en de ozonlaag

In mei 1985 raakt een van de samengestelde elementen uit de tabel van Mendeljev in opspraak : ozon. Men ontdekte toen namelijk een groot gat in de ozonlaag die de aardbol omringt en ons tegen de zonnestrallen beschermt.

Gedurende een hele tijd werden de supersonische vliegtuigen, en dan vooral de Concorde, als schuldige aanzien.

Men dacht dat het stikstofmonoxide (NO) van de reactoren de ozonlaag aantastte. Slechts vijf jaar later kon men de echte schuldige met de vinger wijzen : de CFK's of freons. Er zitten drie dingen fout met die CFK's of chloorfluorkoolwaterstoffen. Zo hebben ze de spijtige gewoonte om chloor vrij te geven wanneer ze door het licht ontbonden worden. Dit chloor heeft dan weer een nefaste invloed op ozon.

De CFK's hebben ook het nadeel uiterst stabiel te zijn met een levensduur van 75 tot 110 jaar !

Tenslotte bewegen ze zich langzaam maar zeker naar de stratosfeer, waar zich de ozonlaag bevindt. Die reis duurt ongeveer 15 tot 20 jaar. Hun vernietigend effect slaat niet onmiddellijk in, maar lijkt eerder verdacht veel op een tijdbom !

Niet alle spuitbussen zijn schadelijk voor de ozonlaag

Sinds 1 januari 1990 mogen spuitbussen geen CFK's meer bevatten. Vandaar de vermelding «bevat geen CFK's» die we normaal op alle spuitbussen zouden moeten aantreffen. Al een hele stap in de goede richting, maar we moeten verder gaan. De stoffen die de CFK's in de spuitbussen vervangen, hebben immers zelf vaak een (zij het minder) schadelijk effect op de ozonlaag. Andere gassen, zoals CO₂, stikstofmonoxide (lachgas), butaan of propaan, bevorderen het broeikas effect. En CFK's zijn nog niet

verboden in koelkasten. In ons land bestaat er bovendien geen enkele wet die zegt hoe we die gassen moeten opvangen wanneer we ons definitief van onze koelkast ontdoen. Ook op dit vlak kunnen wij ons steentje bijdragen (zie lager).

- Kies eerder voor spuitbussen met samengeperste lucht, of beter nog, voor de klassieke verstuivers (voor parfums bijvoorbeeld).
- Koop alleen spuitbussen als er geen degelijk alternatief voorhanden is.
- Koop Koelkasten zonder CFK's : er zijn al verscheidene modellen op de markt.

